

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalian Ko.

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

2015

Päivi Kemppainen

PIENRYHMÄTOIMINNAN TOTEUTUMINEN TUTKITTAVAN KUNNAN PÄIVÄKODEISSA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan Ko | Lapsi-, Nuoriso- ja Perhetyö

Syksy 2015 | 47 + 10

Johanna Gadd

Päivi Kemppainen

PIENRYHMÄTOIMINNAN TOTEUTUMINEN TUTKITTAVAN KUNNAN PÄIVÄKODEISSA

Nykyään monessa päiväkodin ryhmässä toimitaan pienryhmissä päivän aikana. 21 lapsen ryhmä jaetaan yleensä 3 pienryhmään ja niissä toimitaan päivän aikana joko toiminnan, aamupäivän tai kokopäivän ajan. Tässä tutkimuksessa selvitin miten tutkittavassa kunnassa toimittiin pienryhmissä. Sain toimeksiannon tutkimukseeni tutkittavan kunnan varhaiskasvatusjohtajalta. Tavoitteeni tutkimukselleni oli selvittää miten kunnan ja yksityisen puolen päiväkodeissa toimittiin pienryhmissä päivän ja toimintakauden aikana sekä oliko toiminta lapsilähtöistä. Kunnassa haluttiin lähteä kehittämään heidän päiväkotien lapsilähtöistä pienryhmätoimintaa.

Tein kyselylomaketutkimuksen Webropol-ohjelmalla ja siihen vastattiin kesäkuussa 2015. Kaikki vastaajat vastasivat kyselylomakkeeseen internetissä. Kysely lähti 65 eri ryhmään ja sain yhteensä 35 vastausta. Kunnalliselta puolelta sain enemmän vastauksia, kuin yksityiseltä. Kyselyyn vastasi pääasiassa yksi tai kaksi henkilöä tiimistä. Kaikki vastaajat olivat tehneet selvät suunnitelmat pienryhmätoiminnastaan. Pienryhmissä toimittiin pääasiassa aamupäivisin, mutta jotkut vastaajat toimivat pienryhmissä myös iltapäiväisin. Kaikki vastaajat kokivat pienryhmätoiminnan hyväksi asiaksi heidän toiminnassaan ja moni vastaaja halusi lähteä kehittämään omaa pienryhmätoimintaansa tiimeissään.

Lapsilähtöisyys tarkoitti tiimeissä erilaisia asioita, mutta pääasiassa se oli lasten tarpeiden ja toiveiden huomioimista toiminnassa sekä arjessa. Kasvattajat havainnoivat lapsia eri tavalla. Jotkut tiimit havainnoivat lapsia säännöllisesti kun taas joillain tiimeillä havainnointi oli enemmän satunnaista.

ASIASANAT:

Pienryhmätoiminta, lapsilähtöisyys, havainnointi, varhaiskasvatus

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree Program In Social Services | Child care, Youth and Family work

2015 | 47 + 10

Johanna Gadd)

Päivi Kemppainen

SMALLGROUP ACTION FULFILLING IN A RESEARCH MUNICIPALITY KINDERGARTENS

Nowadays many kindergarten teams act in small groups during the day. My research investigated how kindergartens are working in small groups in a municipality, which is where I conducted my research. 21 child groups are divided usually in 3 different small groups and they work during the playtime, mornings or whole day. I got my assignment for this research from the early childhood education manager of the research municipality. My ultimate goal for my research was to investigate how municipal and private kindergartens act in small groups during the day, and if their act was child orientated. Municipality wanted to develop their kindergartens child orientated small groups acting.

I created a survey on Webropol-programme. The survey was sent to 65 different groups and the replies were submitted online in June 2015, however the majority of the replies I received were on municipal kindergartens as oppose to private kindergartens. Altogether I got 35 answers.

The survey was answered by mainly one or two people of the team. All the teams had made clear plans of their small group act. Kindergartens worked in small groups mainly during the mornings, but some teams formed small groups also afternoons. The common answer from all teams was they believed smaller groups to be a good thing, as they expressed enthusiasm to develop their small groups within their teams.

Child orientation meant different team's a different thing. Mainly it was to pay attention to children's needs and hopes during the playtime and a weekday. Educators observed children different ways. Some teams observed children constant and regularity and other team's observation was more random.

KEYWORDS:

Small groups, child orientation, observation, early childhood education

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LAPSILÄHTÖINEN VARHAISKASVATUS	7
2.1 Varhaiskasvatus päivähoidossa	7
2.2 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa	9
2.3 Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa	10
2.4 Lasten havainnointi päivähoidossa	13
3 PIENRYHMÄTOIMINTA PÄIVÄKODEISSA	16
3.1 Mitä on pienryhmätoiminta päiväkodeissa	16
3.2 Erilaiset tavat toteuttaa pienryhmätoimintaa päiväkodeissa	17
3.3 Pienryhmätoiminnan edut päiväkodissa	19
3.4 Aikaisemmat tutkimukset pienryhmätoiminnasta päiväkodeissa	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusmenetelmät	23
4.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	25
4.3 Kohderyhmä ja aineiston hankinta	25
4.4 Aineiston analyysi	27
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	28
5.1 Kyselyyn vastanneiden taustatietoa	28
5.2 Miten pienryhmätoimintaa toteutettiin	30
5.3 Tiimien mielipiteet pienryhmätoiminnasta, heidän ryhmästä ja toiminnasta	34
5.4 Tiimien ajatukset lapsilähtöisyydestä, havainnoinnista ja kehitysideoista	40
6 YHTEENVETO	42
6.1 Tutkimuksen luotettavuus	42
6.2 Tutkimuksen arviointi ja eettisyys	42
6.3 Pohdinta	43
6.4 Kehittämisideat	45
LÄHTEET	46

LIITTEET

- Liite 1. Tutkimuslupa-anomus
- Liite 2. Tutkimuslupa
- Liite 3. Saatekirje kyselystä
- Liite 4. Kyselylomake

KUVIOT

Kuvio 1. Kunnallisten ja yksityisten päiväkotien määrä vastanneista.	28
Kuvio 2. Tiimien henkilömäärä.	29
Kuvio 3. Vastaajien lukumäärä.	29
Kuvio 4. Kuinka monella pienryhmällä oli oma nimi.	30
Kuvio 5. Miten kasvattajat vaihtuivat pienryhmissä.	31
Kuvio 6. Miten paljon ryhmät toimivat pienryhmissä päivän aikana.	32
Kuvio 7. Millaiset tilat päiväkodeissa oli pienryhmätoiminnan toteuttamiseen.	32
Kuvio 8. Lasten pienryhmien muutos päivän aikana.	33
Kuvio 9 Lasten pienryhmien muutos toimintakauden aikana.	33
Kuvio 10 Pienryhmissä toimiminen, jos joku kasvattajista on pois.	34
Kuvio 11. Mielipide pienryhmätoiminnasta arjen helpottajana.	35

TAULUKOT

Taulukko 1. Ryhmän toiminnan kuvailu.	36
Taulukko 2. Ryhmän toiminnan kuvailu jatkuu.	37
Taulukko 3. Ryhmän kuvailu.	38
Taulukko 4. Ryhmän kuvailu jatkuu.	39

1 JOHDANTO

Tein tutkimuksen pienryhmätoiminnan toteutumisesta tutkittavan kunnan päiväkodeissa. Sain toimeksiannon tutkittavan kunnan varhaiskasvatusjohtajalta. Pienryhmätoiminta hyvin toteutuessaan on lapsilähtöistä toimintaa ja sitä haluttiin lähteä kehittämään tutkittavan kunnan päiväkodeissa. Kysely lähetettiin kunnallisen ja yksityisen puolen yksiköihin.

Tein kyselylomaketutkimuksen Webropol-ohjelmalla sähköisesti. Vastaajat vastasivat kyselyyni sähköisesti. Tutkittavassa kunnassa oli yhteensä 65 ryhmää joihin kysely lähetettiin. Sain 35 yhteensä vastausta, mutta kunnalliselta puolelta sain selkeästi enemmän vastauksia.

Tutkimuksen tulokset todistivat että pienryhmätoiminta koettiin hyväksi ja lapsilähtöiseksi tavaksi toimia päiväkodeissa. Yksiköissä toimittiin pienryhmissä kuitenkin hyvin eri tavalla. Lapsilähtöinen toiminta tarkoitti eri tiimeissä eri asioita ja havainnointia tiimit tekivät myös hyvin eri tavalla.

Pienryhmätoiminnasta ei ole tehty virallisia tutkimuksia, mutta tarkastelin tutkimuksessani opinnäytetöitä ja täydennyskoulutuksen tutkimusta. Myös aikaisemmissa tutkimuksissa lapsilähtöisyys linkittyi hyvin vahvasti pienryhmätoimintaan.

2 LAPSILÄHTÖINEN VARHAISKASVATUS

2.1 Varhaiskasvatus päivähoidossa

Varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus. Päivähoito on yhteiskunnan tarjoamaa varhaiskasvatustalveta. Kun päivähoito on laadukasta, se tarjoaa lapselle turvallisen, terveellisen ja kehittävän ympäristön. Varhaiskasvatustalvet on keskeinen toimintakokonaisuus lapsiperheiden palvelu- ja tukijärjestelmässä. Varhaiskasvatustalvet ovat kunnan tai yksityisen järjestämää päivähoitoa ja esiopetusta sekä muuta avointa toimintaa. (Ammattinetti, 2015; THL, 2015.)

Hyvien hoito- ja kasvatussuunnitelmien lähtökohtana on lapsen perustarpeiden tunnistaminen ja kohtaaminen. Jotta laadukasta ja hyvää varhaiskasvatusta voi toteuttaa, kasvattajilla täytyy olla näkemys miksi ja miten he toteuttavat varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelmat ovat tehty lapsuutta koskeviin kehitysnäkemyksiin, vaikka niitä ei ole avattu valtakunnallisessa, kunnallisissa tai yksikkökohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Päivähoidon ydintehtäviä ovat lasten hoito, kasvatus ja opetus. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää olla tukemassa pienten lasten lähiryhmää ja heidän yhteisöllisyyttään. Kun lapsi tuntee olonsa turvalliseksi omassa ryhmässään, se auttaa häntä suhtautumaan luottavaisesti ja rohkeasti tehtäviin, leikkiin ja oppimiseen. Yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää ja verkostotyötä tehdään myös erilaisten ammatti-tahojen kanssa, jotka ovat muun muassa neuvola, puheterapia, toimintaterapia, sairaala, lastensuojelu ja koulu. Perustehtävien lisäksi päivähoidossa tehdään myös vanhempien kanssa yhteistyötä, verkostotyötä ja lastensuojelun tukitoimia. (Hujala & Turja 2011, 13–14; Kanninen & Sigfrids 2012, 20; Koivunen 2009, 11.)

Aikuisen malli ja tuki ovat tärkeitä lapselle. Aikuisen tehtäviin kuuluu tarjota turvallista vuorovaikutusta, jossa lapsi voi kokeilla rajojaan ja luottaa siihen, että aikuinen asettaa rajat. Rakkaus ja välittäminen tulevat aina esille, oli kyse hyvästä tai huonosta käytöksestä. Yksilöllinen ja henkilökohtainen vuorovaikutus ovat haastavia tehtäviä, mutta tarpeellisia ja myös mahdollisia. Kasvattajan olisi

hyvä pohtia, miten lapsen perustarpeet täytetään sekä oppia arvioimaan omaa käyttäytymistään. (Kanninen & Sigfrids 2012, 20; Mikkola & Nivalainen 2009, 19–20.)

Lapsen oikeuksiin päivähoitossa kuuluisi taata omahoitaja, joka kannattelee lapsen kasvua, ja pystyy vastaanottamaan lapsen tunteita sekä käsittelemään ne, ja palauttamaan rakentavasti takaisin lapselle. Omahoitaja on erityisen tärkeä alle 3-vuotiaiden lasten kanssa sekä hoidon alkaessa. Toiminnan rakenteet ja rajat tulisi olla yhtenäiset eri työntekijöiden kesken. Silloin lapsi voi luottaa siihen, että aikuisilla on yhdenmukainen ja ennakoitava reagointi lapsen tekemiin. Lapsia tulee suojata liian suurelta vuorovaikutussuhteiden määrältä. Perustarpeiden tyydyttämisessä omahoitaja on erityisessä asemassa ja mahdollistaa perustarpeiden tyydytyksen. Kaikki perustarpeet ovat vuorovaikutussuhteessa olemisen elementtejä. Tarpeiden toteutus riippuu suhteen ja dialogisuuden laadusta. Kaikilla on tarve sille, että joku oikeuttaa tunteet ja tarpeet juuri sellaisina kuin ne tuntuvat. Lasta opetetaan iänmukaisella tavalla löytämään hyviä kanavia tunteiden ilmaisuun. (Kanninen & Sigfrids 2012, 23; Mikkola & Nivalainen 2009, 20–21.)

Lasten tärkeimpiä perustarpeita ovat turvallisuus ja selviytyminen. Lapselle on tärkeää, että hän kokee olonsa turvalliseksi päivähoitossa. Lapsen on voitava luottaa, että hänen fyysiset ja psyykkiset tarpeet tyydytetään ennustettavasti. Toinen perustarve on rakkaus, eli huolenpidon, yhteenkuuluvuuden ja rakastetuksi tulemisen tunne. Jos lapsi kokee, että moni aikuinen ja lapsi pitävät hänestä lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät, tunnepääoma kasvaa ja itsetunto vahvistuu. Itsenäisyyden ja autonomian perustarpeet ovat lapsessa korostuneesti esillä. Tärkeää on tukea lapsen itsenäisen tekemisen ja vuorovaikutuksessa toimimisen iloa. Lapsi voi toteuttaa itseään omien vahvuuksien mukaan sekä kasvattaja tarjoaa lapselle erilaisia valintoja iän mukaan. Lapsi on tietoinen hänen omasta sosiaalisesta statuksestaan eli saamastaan arvostuksesta. Jokaisella on omat vahvuutensa ja mielenkiinnon kohteensa, kasvattajat voivat saada esiin tällaiset piirteet ja kannustamalla kasvattajat voivat antaa lapselle tunteen siitä, että hän on tärkeä ja osaa joitain asioita hyvin, eli kasvattaja arvostaa ja

kannustaa lasta. Rajojen asettaminen kuuluu lapsen perustarpeisiin. Päivähoidossa tämä tarkoittaa selkeitä sääntöjä ja odotuksia sekä lapsille mallintavia toimintatapoja. Oikeudenmukaisuus kaikkia lapsia kohtaan on todella tärkeää, ketään ei saa suosia tai saada erityiskohtelua. Huumori on myös tärkeä perustarve, jokaisella on mahdollisuus ja oikeus hauskanpitoon. (Kanninen & Sigfrids 2012, 21–22.)

2.2 Pedagogiikka varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaan heijastuvat kulttuuriset muutokset. Varhaiskasvatuksen pedagogisia tavoitteita ja keskustelua ohjaavat erilaiset intressit ja painotukset. Yhteiskunta haluaa kasvattaa kansalaisista ammattitaitoisia työntekijöitä, jotka kouluttautuvat elinikäisen oppimisen kaarella monipuolisesti ja he mukautuvat yhteiskunnan muutoksiin. Varhaiskasvatuksessa pedagogiikalla on väljät raamit ja paljon valinnan vapautta. Tämä asetelma tuo mukanaan vastuun. Varhaiskasvatuksessa ei ole helppo kehittää mitään täysin uutta ja mullistavaa, vaan kyse on aina olemassa olevan kasvatustietämyksen hyödyntämisestä että myös erilaisten työtapojen täydentämisestä ja syventämisestä. Kasvatukselle ei voi hakea patenttia, sillä se on yhteistä omaisuutta. Erilaiset pedagogiset valinnat eivät ole sen oikeampia, kuin toiset. Esimerkiksi näitä ovat Montessoripedagogiikka ja Steinerpedagogiikka, jotka painottuvat voimakkaasti tietynlaiseen kasvatustietämykseen, toimintamalleihin, menetelmiin ja välineistöön. Pedagogiikka voi perustua myös johonkin yksittäiseen osa-alueeseen, kuten liikuntaan, musiikkiin tai taiteeseen. (Karila & Lipponen 2013, 9; Mikkola & Nivalainen 2009, 10–11.)

Lasten perushoidossakin on erilaisia pedagogisia menetelmiä, kuten ulosmenon rytmitys, kasvattajien oman toiminnan suunnittelu sekä siirtymätilanteiden organisointi. Näillä menetelmillä on pyritty aikaansaamaan sujuvuutta ja tarkoituksenmukaisuutta perushoitotilanteisiin ja kasvatustilanteisiin ja opetustoimintoihin. Kasvattaja yhteisön pitää myös ymmärtää, miksi kyseiset pedagogiset mallit ovat tehty ja miten ne vaikuttavat työhön lasten kanssa. Jokaisen työntekijän on hahmotet-

tava myös toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja ohjaamisen ulottuvuudet yksilö-, pienryhmä- ja suuryhmätasolla. Kasvattajan on myös ymmärrettävä miten oppimisympäristön ja toiminnan järjestäminen vaikuttavat yksittäisen lapsen ja koko ryhmän toimintaan. (Mikkola & Nivalainen 2009, 11; Niikko 2008, 70.)

Tiedostamaton pedagogiikka on taas sitä, että jokainen työtiimi ja työntekijä toimivat ”miten parhaaksi näkevät”. Tällaista toimintaa saatetaan kuvata hyvin väljästi ja epämääräisesti esimerkiksi, että ”meillä ei toteuteta mitään pedagogiikkaa vaan toteutamme monipuolisesti hyvää ja lapsilähtöistä toimintaa”. Työyhteisön toimintaa selkiyttää, edesauttaa ja helpottaa se että pedagogiikka on konkreettisesti määritelty ja sitä kautta työntekijät ymmärtävät miten heidän tulee toimia, jotta yhteinen linja toteutuu. Jokaisen pedagogisen teon ja ratkaisun takana vaikuttavat kasvattajan arvot ja ajattelu. Kasvattajan pedagoginen ajattelutapa muuttuu työkokemuksen myötä. Jokaisen kasvattajan olisi hyvä pohtia mitkä ovat hänen omat arvot ja ajattelutapa. Pedagogiikka näkyy päivittäisen toiminnan organisoinnissa ja järjestelyssä sekä työvuorojen suunnittelussa. Toiminnassa tehdään selkeitä rajauksia ja valintoja esimerkiksi pienryhmätöiminnan painottaminen tai lapsilähtöisyyden korostaminen. Henkilökunta sitoutuu pienryhmätöiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Kaikki työntekijät ymmärtävät miten oppimisympäristön ja toiminnan järjestäminen vaikuttavat yksittäisen lapsen ja koko ryhmän toimintaan. (Cantell 2010, 6; Mikkola & Nivalainen 2009, 25.)

2.3 Lapsilähtöisyys varhaiskasvatuksessa

Lapsilähtöisyyden keskeisin ajatus on, että lapsi on aktiivinen toimija ja oppiminen tapahtuvat oman toiminnan kautta. Lapsilähtöisyydessä korostetaan lapsen tarpeiden ja kiinnostuksen kohteiden sekä aktiivisuuden huomioon ottamista. Lapsilähtöisyyttä voi tarkentaa konkreettisemmin, että kuka määrittelee ja millä perusteella, mitkä ovat lapsen tarpeet ja kiinnostuksen kohteet ja millaisiin ratkaisuihin ne johtavat arjessa. Lasten mielenkiinnon kohteiden, oppimisen ja nä-

kökulmien havainnointi ovat lapsilähtöisessä pedagogiikassa suunnittelun lähtökohta. Pienryhmätoiminnan avulla voidaan selvittää havainnoin kautta lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet ja toimintaa voidaan toteuttaa sen pohjalta. On helpompi havainnoida lapsia pienryhmässä kuin suurryhmässä. Kasvattajan olisi hyvä tutustua lapsen elämään ja perheeseen sekä perheen elämäntilanteeseen yhteistyössä vanhempien kanssa. (Hujala ym. 2007,55; Karila & Lipponen 2013, 27; Karlsson & Karimäki 2012, 22; Järvinen ym. 2009, 34–35; Viitala 2006, 107.)

Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan oppimis- ja opettamisprosessia lapsen kokemuksiin, kulttuuriin ja toimintaan. Tämän pohjalta kasvattajat mahdollistavat lapselle merkityksellisten kokemusten muodostumisen suunnittelemalla toimintaa, että jokaiseen päivään sisältyy leikkimistä, tutkimista, liikkumista sekä taiteellista kokemista ja ilmaisemista. Vapaalle leikille tulisi antaa hyvät mahdollisuudet. Ohjatun tuokion aikana lapsilähtöinen toiminta voi olla yksinkertaisuudessaan, että annetaan lapselle mahdollisuus omiin valintoihin ja aikuinen tarttuu lapsen pieneenkin vihjeeseen. Lapsilähtöisyyden määrittelyssä kasvattajan tulisi ajatella lapsinäkökulmaansa, mitä ajattelee lapsesta ja millainen hän on. Kasvattaja kunnioittaa lasta ainutlaatuisena yksilönä, jolla on oikeus omiin tunteisiin, mielipiteisiin, kiinnostuksenkohteisiin, vahvuuksiin ja kehittymistarpeisiin. Kasvattaja tukee lapsilähtöisessä kasvatuksessa lapsen yksilöllisiä kehityspiirteitä hoidon, kasvatuksen ja opetuksen avulla. Yksilöllinen hoitaminen olisi mahdollista, jos kasvattajalla on tietoa lapsen tarpeista ja lapsiryhmän kokemuksista. Tietoa lapsista saadaan vanhemmilta ja havainnoimalla lapsia. Kun kasvattajat huomioivat lasten mielenkiinnonkohteet ja vahvuudet ne lisäävät lasten motivaatiota oppimiseen. (Järvinen ym. 2009, 35; Viitala 2006, 108.)

Kalliala toteaa, että on ajanmukaista kutsua päiväkodin toimintaa lapsilähtöiseksi, mutta mitä käsite sitten oikein tarkoittaa. Lapsilähtöisyyttä ja –keskeisyyttä yhdistää lasten tarpeiden ensisijaisuus. Tavoiteltavaa olisi kuitenkin, että toimintaan yhdistyisi aikuisjohtaisuus, joka olisi lapsilähtöistä toimintaa joka painottaisi lasten omakohtaisten kokemusten luomiseen ja oikeuteen vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lapsi täytyy opettaa erottamaan oikea ja väärä sekä

kasvattajan on selkeästi ja suoraan kerrottava esimerkiksi jos lapsi tekee jotain väärää. Aikuisen tulee olla turvallinen auktoriteetti lapselle sekä hänen tulee olla avoimessa ja rehellisessä vuorovaikutuksessa lasten kanssa. Kasvattajan täytyy myös käyttää valtaa lapsiin suoraan, ei ole hyväksi jos vallankäyttöä yritetään välttää. Aikuinen määrittää esimerkiksi ruoka-ajat, päivälevon sekä yleiset säännöt miten toisten kanssa toimitaan. Lapsilähtöisyys perustuu lapsen yksilölliseen kunnioittamiseen ja tarpeiden tunnistamiseen. (Kalliala 2012, 47–52; Kalliala 2009, 19–20.)

Lasten osallisuudella on oma käsitteensä myös. Miten lapsi voi osallistua päiväkodin arkeen, rutiineihin ja perustoimintoihin aktiivisena toimijana. Sosiaalisissa suhteissa ja ryhmätoiminnassa osallisuus on vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa ryhmänä, jossa kasvattajat ja lapset ovat tasa-arvoisia. Henkilökohtainen osallisuus on lapsen kokemus miten hän on osallinen päiväkotiyhteisössään. Lapsi saa osallisuuden kokemuksistaan ilon ja innostuksen tunteita sekä oppiminen ja vuorovaikutus onnistuvat paremmin. (Leinonen 2014, 18–19.)

Lapset ovat oman elämänsä aktiivisia toimijoita. Tällä tarkoitetaan, että lasten kykyä toimia omaehtoisesti erilaisissa tilanteissa. Kasvattaja näkee lapsen aktiivisena toimijana, tutkijana ja leikkijänä. Tämä asia otetaan huomioon kasvatuksessa ja pienryhmätoiminnassa. Kasvattajan olisi hyvä ymmärtää, että lasten tarpeet vaihtelevat eri päivinä, kuten aikuisillakin. Joinain päivinä lapsi tarvitsee enemmän syliä, kun taas toisena päivänä kannustusta. Kasvattajat voivat itse vaikuttaa lapsilähtöisyyden lisäämiseen omissa yksiköissään toiminnan suunnittelulla, lapsiin ja ryhmään liittyvillä toimenpiteillä ja ohjauksisällöillä. (Helenius & Korhonen 2008, 183; Järvinen ym. 2009, 35; Karila & Lipponen 2013, 160–161.)

Lapsilähtöisyys merkitsee lapselle itselleen saada mahdollisuus kehittää omaa toimintaansa, ajattelua, ilmaisua ja tunteita. Varhaiskasvatuksessa painotetaan lapsen tutkimista, oppimista ja itse tekemistä. Oppimisessa painotetaan lapsen aktiiviseen toimintaan, leikkiin, elämyksellisyyteen ja tarpeeksi haasteellisiin tehtäviin. Lasten kiinnostus takaa lasten motivaation erityisesti leikkien avulla lapsi oppii uusia asioita helposti. Leikin ja lasten kehitystä tukeva, hoitoa, kasva-

tusta, ja opetusta sisältävä laaja-alainen arkitoiminta ovat yhteisöllisyyden perusta. Lasten vahvuuksien tukeminen ja lasten tarpeita vastaava toiminta on lapsilähtöisyyden kulmakivi. Leikki on hyvin vahvassa asemassa tässä. Hyvä huumori kuuluu myös lapsilähtöiseen varhaiskasvatukseen. Kasvattajille lapsilähtöinen toiminta on päivittäin keskustelua lasten kanssa ja lasten rohkaiseminen kertomaan omia ajatuksiaan. Kasvattajat kuuntelevat aidosti ja kiinnostuneesti lasta. Kasvattajat ovat johdonmukaisia tekemissään päätöksissä ja perustelevat ne lapsen kehitystasolle sopivalla tavalla. Kasvattajat luottavat lapsiin ja antavat heille vastuuta sopivassa määrässä. Kasvattajat antavat lapsen tutkia ja ihmetellä asioita ja auttavat lapsia tekemään johtopäätöksiä niistä. Lapsilähtöinen kasvatustapa edistää todistetusti lapsen sopeutumista yhteiskuntaan, parantaa lapsen itsetuntoa sekä auttaa koulumenestyksessä ja se on kallisarvoinen voimavara tekijä lapsen elämässä. (Järvinen ym. 2009, 35–36; Viitala 2006, 108–110.)

2.4 Lasten havainnointi päivähoidossa

Lapsen havainnointi on tärkeää, koska se on kaiken toiminnan suunnittelun ja toteutuksen perusta. Havainnot kirjataan ylös ja niiden pohjalta kasvattajat arvioivat lapsia yksilöllisesti lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen osa-alueilta. Havainnoin avulla saadaan myös lasten taidoista, vahvuuksista ja tuen tarpeista tietoa, jonka pohjalta voidaan suunnitella lapsilähtöistä toimintaa. Tätä kautta lapsella on mahdollisuus saada sellaista kasvatusta, hoitoa, hoivaa ja opetusta, jotka ovat kyseiselle lapselle sopivia ja tarpeellisia. Jos kasvattajalla nousee huoli lapsen kasvusta ja kehityksestä apuun pyydetään erityislastentarhanopettajaa, joka tulee havainnoimaan lasta. Erityisopettaja näkee lapsen vain lyhyen aikaa ja vain muutamassa tilanteessa, kun taas ryhmän kasvattaja näkee lapsen joka päivä ja kaikissa toiminnoissa. (Järvinen ym. 2009, 35; Koivunen & Lehtinen 2015, 9-12.)

Havainnoimalla kasvattaja oppii tuntemaan lapsen paremmin sekä ymmärtämään paremmin hänen käyttäytymistään ja niiden syitä. Havainnoija saa tietoa

lapsen kokemuksista, mielenkiinnon kohteista, oppimisesta sekä kasvun ja kehityksen edistymisestä. Havainnoinnin kautta ymmärretään asioita lapsen näkökulmasta. Mitä paremmin kasvattaja tuntee lapsen, sitä paremmin hänen käyttäytymistään ja toimintatapaansa pystyy ennakoimaan. Lapsen tunteminen ja tietäminen on kaiken toiminnan suunnittelun lähtökohta. Havainnoimalla lasten vahvuudet tulevat paremmin esille ja jokainen lapsi tulee näkyväksi. Havainnoimalla saadaan lapsista myös todellisia asioita esiin, kun ilman sitä kasvattaja voi tehdä omia oletuksiaan. (Koivunen & Lehtinen 2015,16; Hujala & Turja 2011, 62.)

Havainnoinnin arvo tunnustetaan, mutta käytännössä säännöllinen ja määrätietoinen havainnointi saattaa jäädä vähäiseksi. Lasta pitäisi havainnoida säännöllisesti, koska lapsen kehitys on nopeaa. Jos lapsen havainnointi on satunnaista ja havainnointikertojen väliin voi jäädä pitkiäkin aikoja, kasvattaja ei voi tietää lapsen edistymisestä tai kehityksellisistä tarpeista. Säännöllinen havainnointi ja niiden kirjaaminen varmistavat kasvattajan tiedon lapsista ja heidän tarpeistaan ja sitä kautta toimintaa on hyvä suunnitella. Havainnointi on osa kasvattajan perustehtävää. Tärkeää olisi, että kasvattajalla on havainnoiva työote, jolloin hän tekee jatkuvasti havaintoja lapsista, ryhmästä ja toimintaympäristöstä. (Koivunen & Lehtinen 2015, 16–18.)

Kasvattaja voi havainnoida lapsen kehityksen osa-alueita, tai sitten tietyssä tilanteessa havainnoida lasta kokonaisvaltaisesti. Parhaita havainnointi hetkiä on ihan tavalliset jokapäiväiset lapsille tutut toimintahetket. Kasvattajan on hyvä jo ennen havainnointia päättää, etsiikö hän jotain tarkkaa tietoa jostain tietystä ilmiöstä tai taidosta vai seuraako toimintaa yleensä. Kun kasvattaja on päättänyt mitä hän havainnoi, hän saattaa huomata jotain sellaista mikä olisi voinut muuten jäädä huomaamatta (Koivunen & Lehtinen 2015, 19).

Keskeisiä havainnoitavia alueita sitten on esimerkiksi lapsen tunne-elämän kehitys, ajattelu, muisti ja oppiminen, kielellinen kehitys, oman toiminnan ohjaus, motorinen kehitys, sosiaaliset taidot ja vuorovaikutus että leikki ja leikkitaidot. Havainnoitavan asian voi vielä pilkkoa tarkemmin kuten, miten lapsi suhtautuu uusiin ihmisiin, miten lapsi muistaa lähiajan tapahtumia, millainen on lapsen

sanavarasto, kuinka lapsi keskittyy tehtäviin, kuinka lapsi hallitsee fyysisen taitapainonsa, miten lapsi sopii leikkiin liittyvistä asioista kavereiden kanssa ja millaiset ovat lapsen taidot kehittää leikin ideaa. Pienryhmätoiminnan avulla saadaan hyvä perusta lasten havainnointiin ja arviointiin, sillä tavalla mahdollistetaan säännöllinen havainnointi. Pienryhmien sisällä voidaan eriyttää pedagogisen toiminnan sisältöjä, tavoitteita ja menetelmiä. Pienryhmässä lapsilla voi olla erilaisia rooleja, tehtäviä ja aktiviteetteja. (Hujala & Turja 2011, 54–55; Koivunen & Lehtinen 2015, 19–20.)

Kasvattajan tulee havainnoida myös lapsiryhmää ja toimintaympäristöä sekä toisia kasvattajia, näin saadaan laaja-alainen näkemys lapsen kehitykseen vaikuttavasta kokonaistilanteesta. Lapsen havainnoinnin tulee olla jatkuvaa, jotta hänen taidoistaan ja persoonallisuudestaan saataisiin luotettava kokonaiskäsitys. Erilaiset tilanteet ovat hyviä, kuten yksin, pienryhmässä, suuressa ryhmässä, ohjatuissa tilanteissa ja vapaavalintaisessa toiminnassa. Havainnoijan on hyvä myös kiinnittää huomiota erilaisiin ryhmäilmiöihin ja lasten erilaisiin rooleihin. Varhaiskasvatussuunnitelmassa Lasten arvioinnista tulisi siirtyä kohti sosiokulttuuriseen teoriaan perustuvaa lapsilähtöistä suunnittelua. Käytännössä tämä tarkoittaisi että se kertoisi lapsen tarinan sekä kuvaisi lapsen yksilönä. (Koivunen & Lehtinen 2015, 36–39; Hujala & Turja 2011 22–23.)

Havainnointituloksia jotka on dokumentoitu, hyödynnetään lapsen, lapsiryhmän, kasvattajan tai tiimin toiminnan analysoinnissa ja tulkinnessa, joiden pohjalta toiminnan suunnittelu tapahtuu. Toimintaympäristökin voidaan muokata lasten tarpeita vastaavaksi. Kasvattajan tulee käyttää lapsesta saatuja tietoja ja havaintoja lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin hyväksi. Kasvattajan oma suhtautuminen vaikuttaa oleellisesti siihen, kuinka hyvin kasvattaja tehtävässään onnistuu. Lapsella on oikeus tulla arvostavasti kohdelluksi, tultava kuulluksi sekä lapsella on oltava mahdollisuus vaikuttaa itseään koskeviin päätöksiin. Kasvattajien on pohdittava, miten, missä ja milloin tuloksia hyödynnetään. (Koivunen & Lehtinen 2015, 69.)

3 PIENRYHMÄTOIMINTA PÄIVÄKODEISSA

3.1 Mitä on pienryhmätoiminta päiväkodeissa

Päiväkodeissa on 2000-luvulla siirrytty pienryhmätoimintaan. Pienryhmätoiminta on tapa organisoida ja suunnitella lapsiryhmätoimintaa päiväkodissa tiimin sisällä. Pienryhmätoiminnassa pitää arjen ratkaisut organisoida uudelleen ja se vaatii koko tiimin sitoutumista. Tiimi muodostuu lapsiryhmän kasvattajista ja he ovat jakaneet lapset omiin pienryhmiin esimerkiksi iän tai erityistarpeiden mukaan. Pienryhmätoiminta on parantanut monen työntekijän työmotivaatiota ja lasten hyvinvointia. On helpompi ohjata seitsemää lasta, kuin jos ryhmässä oli kaksikymmentäyksi lasta kerralla, vaikka aikuisia tilassa olisi enemmän. Kun pienryhmätoiminta toimii hyvin ja se on pitkälle kehittyntä, niin se on myös lapsilähtöistä toimintaa. (Mikkola & Nivalainen 2009, 31–32; Marjanen ym. 2013 158; Karila & Lipponen 2013, 69.)

Leikki-, tunne- ja sosiaalisten taitojen kehittyminen edellyttää vuorovaikutusta. Aivotutkijat ovat osoittaneet, että lapsi oppii lähes kaiken vuorovaikutuksessa toisiin ihmisiin. Aivot kehittyvät levon lisäksi vuorovaikutuksessa ja näitä taitoja ovat tunnetaidot ja empatia. Pienryhmätoiminta mahdollistaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen tarvittavan vuorovaikutuksen ja myönteisen ilmapiirin. Hyvällä vuorovaikutuksella tilanteiden stressaavuuskin vähenee, mikä on hyvä asia lapsen kehityksen kannalta. Kasvattajilla on enemmän aikaa lapsille, sekä lapsilla on mahdollisuus parempaan vuorovaikutukseen ja ystävyyssuhteiden luomiseen keskenään että kasvattajien kanssa. Mitä pienempi lapsi on, sitä tärkeämpää on, että toiminta tapahtuu mahdollisimman paljon pienryhmissä. (Kanninen & Sigfrids 2012, 118; Marjanen ym. 2013, 159.)

Vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen onnistuu parhaiten pienryhmässä. Pienessä ryhmässä lapsella on paremmat mahdollisuudet oppia suhteuttamaan omia taitojaan tilanteeseen sopiviksi sekä tunnistamaan tekojensa seuraukset ja vaikutukset. Lapsille on turvallisinta harjoitella uusia taitoja pienessä ryhmässä. Lapsen on myös opittava toimimaan isommissa ryhmissä päi-

väkodissa. Kokemukset pienryhmätoiminnasta ovat olleet hyviä ja siten arki on rauhallisempaa sekä kasvattajan on helpompi keskittyä yhteen lapsen kerrallaan. (Kanninen & Sigfrids 2012, 124; Mikkola & Nivalainen 2009, 33–34.)

Pienryhmätoiminnassa kasvatusta ei myöskään perustu huonosti käyttäytyvän lapsen ryhmästä poistamiseen esimerkiksi eteiseen, vaan juuri pienryhmässä tällaisiakin lapsia pystyttäisiin tukemaan paremmin yksilöinä. Pienryhmätoiminta on yhteisöllisyyteen liittyvä pedagoginen valinta ja se perustuu vuorovaikutuksen merkitykseen lapsen kehityksessä. Pienryhmätoiminnan avulla voidaan edistää kasvattajan ja lapsen välistä vuorovaikutusta ja siten edistää yhteisöllisten kasvatavoitteiden saavuttamista. Jokaista lasta pidetään ainutkertaisena, erityisenä, ajattelevana, tuntevana ja tahtovana yksilönä. (Marjanen ym. 2013, 158–159.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa on kirjoitettu, että tilojen suunnittelulla edesautetaan erilaisten ja erikokoisten vertaisryhmien toimintaa sekä vaikutetaan lasten ja kasvattajien välistä vuorovaikutusta. Hyvin suunniteltu ympäristö kannustaa toimimaan pienryhmissä, joissa vuorovaikutukselle ja keskustelulle on enemmän mahdollisuuksia. (Stakes 2005, 18) Tutkittavan kunnan internetsivujen varhaiskasvatussuunnitelmassa sanotaan pienryhmätoiminnasta näin, Lapsi voi toimia kehityksensä mukaisesti aikuisen tukemana. Aikuisen havainnoi lapsen toimintaa. Lapsen on helppoa ja turvallista hallita omaa toimintaansa. Lapsi uskaltaa olla oma itsensä ja aikuinen voi keskittyä paremmin yhteen lapseen. Tavoitteena pienryhmätoiminnalle on hyvinvoiva lapsi. Lapsiryhmät jaetaan vasussa iän tai taitotason mukaan. Pienryhmätoiminnan perustana on vuorovaikutuksen suunnittelu ja sen mahdollistaminen. (Tutkittava kunta, 2012.)

3.2 Erilaiset tavat toteuttaa pienryhmätoimintaa päiväkodeissa

Pienryhmätoimintaa aloittaessa tiimin täytyy sopia hyvin miten he toimivat pienryhmissä päivän, viikon, kuukauden sekä toimintakauden aikana. Millä tavalla ryhmässä toteutetaan pienryhmätoimintaa? Toimivatko pienryhmät aamu- ja/tai

iltapäivällä? Millä perusteella lapset jaetaan pienryhmiin sekä mitkä ovat tavoitteet kyseiselle kokoonpanolle? Miten pienryhmät käyttävät sisä- ja ulkotiloja päivän aikana, onko tarpeellista esimerkiksi porrastaa ulkoilua, syömistä tai lepopohetkeä? Tiimin täytyy miettiä miten aikuinen vaihtuu pienryhmässä onko sama aikuinen ryhmässä esimerkiksi tuokioiden, viikon, kuukauden vai koko toimintakauden ajan. Tärkeää olisi myös miettiä miten pienryhmät toimivat jos joku kasvattajista on pois. Pienryhmät voidaan muodostaa joko pysyviksi, tai erilaisien toiminnallisten tilanteiden mukaan vaihtuviksi. Pienryhmille voidaan nimetä vastuukasvattajat, jotka ovat pääasiassa vastuussa omasta ryhmästään. Eri päiväkodeissa toimitaan eritavalla, joissain ryhmän aikuiset vaihtuvat esimerkiksi viikoittain, kun taas joissain päiväkodeissa sama aikuinen on yhden ryhmän kanssa koko toimintakauden. Myös päiväkotien sisällä ryhmät toimivat pienryhmissä erilailla. Vastuukasvattaja käytäntö toimii kiintymyssuhdeteorian pohjalta, että lapselle syntyisi läheinen ja turvallinen suhde ainakin yhden kasvattajan kanssa. (Mikkola & Nivalainen 2010, 30; Marjanen ym. 2013, 160.)

Suurryhmäajattelu ei vastaa yksilöllisen kasvatuksen haasteisiin eikä sillä tavalla pystytä antamaan lapselle sosiaalisen elämän valmiuksia. Pienryhmällä voi olla joko pysyvä aikuinen tai aikuinen voi vaihtua eri toiminnan tai eri aikajakson mukaan. Mikkolan ja Nivalaisen mukaan hyvä käytäntö pienryhmätoiminnassa on, että lapset jaetaan elo-syyskuussa kiinteisiin pienryhmiin ja pienryhmä pysyy samana koko toimintakauden ajan. Lapset voivat itse keksiä omalle pienryhmälleen nimen, mikä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta lasten kesken. (Mikkola & Nivalainen 2009, 34.)

Arki on täynnä valintoja ja päiväkodin tilat vaikuttavat paljon miten sisätiloja voi hyödyntää eri toimintoihin. Aamupäivän voi esimerkiksi tilojen puolesta aikatauluttaa, siten että yksi pienryhmä lähtee heti aamusta ulos ja muut ryhmät jäävät toimimaan eri tiloissa sisällä. Kun ensimmäinen ulkoiluryhmä tulee sisälle, niin toinen ryhmä on jo ulkona. Ulkoilu pienryhmissä on myös miellyttävämpää, kuin jos ulkona olisi koko ryhmä yhtä aikaa. Aikuiselle jää aikaa myös olla vuorovaihtuksessa lasten kanssa, eikä vain valvoa ja selvittää mahdollisia riitoja. (Mikkola & Nivalainen 2009, 38–43)

Siirtymätilanteissa esimerkiksi ulos menokin olisi hyvä porrastaa, että yksi pienryhmä olisi kerralla pukemassa. Siten ei tule ruuhkaa eteiseen ja kun ensimmäinen aikuinen on oman ryhmänsä kanssa ulkona, niin hän voi vastaanottaa muidenkin ryhmien lapset heti ulos, ettei heille tulisi ollenkaan odottamista. Ruokailu sujuu paremmin, kun aikuiset syövät lasten kanssa auttaen ja näyttäen esimerkkiä. Päivälevolle nukuttamisenkin voi hoitaa pienryhmissä, että nukuttamassa on enemmän kuin yksi aikuinen, siten olisi tarkoitus saada lapset rauhoittumaan paremmin. (Mikkola & Nivalainen 2009, 43–47)

3.3 Pienryhmätoiminnan edut päiväkodissa

Pienryhmätoiminta vähentää melutasoa lapsiryhmässä. Päiväkodin melu on stressinlähde lapsille. Melu nostaa stressihormonitasoa ja aktivoi pitkäkestoisen stressiakselin toimintaa. Eniten huomiota on kiinnitetty melun kuuloa alentavaan vaikutukseen. Melu vaikuttaa myös haitallisesti kaikkiin kognitiivisiin toimintoihin, kuten muistiin, oppimiseen, keskittymiseen ja kielen käsittelyyn. (Keltikangas-Järvinen 2012, 92.) Pienryhmätoiminnan etuja ovat hyvä ryhmäytyminen oman pienryhmän kanssa ja sitä kautta lapsille tulee yhteenkuuluvuuden tunne. Pienryhmätoiminta tukee lapsen sosiaalista kehitystä. Pienryhmätoiminnassa kasvattajat oppivat tunnistamaan lasten vahvuuksia ja tarpeita. Havaintojen kautta kasvattajat hyödyntävät niitä tietoja opetuksessa. Kun lapsia on vähemmän ryhmässä, niin ryhmän hallinta on helpompaa. Opetuksen voi tehdä silloin yksilöllisemmin ja lapset saavat osallistua enemmän vuorovaikutukseen. (Lash 2008, 34–37; Jamison Rog 2011, 86; Wasik 2008, 1.)

Wasik toteaa artikkelissaan, että hänen mielestään pienryhmissä pitäisi olla enintään viisi lasta, koska muuten aikuisen huomio ei riitä tarpeeksi yhdelle lapselle. Hän toteaa, että kolme tai neljä lasta olisi hyvä määrä esimerkiksi esiopetus tuokioiden pitämiseen. (Wasik 2008, 2.) Suomessa vastaava suhdeluku on 7 kokopäiväistä yli 3-vuotiasta lasta yhtä aikuista kohden ja 4 alle 3-vuotiasta kokopäiväistä lasta yhtä aikuista kohden. Yleensä yli 3-vuotiaiden pienryhmissä on 7 lasta. (Laki lastenpäivähoidosta.)

Pienryhmissä lapsi tulee helpommin kuulluksi ja hänen on helpompi kuunnella muita ryhmäläisiä, koska hän ei ole vuorovaikutuksessa kerralla niin monen lapsen kanssa. Pienryhmissä leikkitilanteet ja lasten omaehtoinen toiminta antavat paremmat mahdollisuudet harjoitella sosiaalisia taitoja, riitojen sopimista, neuvottelua ja toisten huomioon ottamista. (Järvinen ym. 2011, 144–145.)

3.4 Aikaisemmat tutkimukset pienryhmätoiminnasta päiväkodeissa

Pienryhmätoiminnasta ei ole tehty virallisia tutkimuksia. Olen lukenut täydennyskoulutuksen tutkimusta, graduja sekä opinnäytetöitä. Tarkastelen tässä muutamaa tutkimusta. Alhoke oli tutkinut lapsilähtöistä pienryhmätoimintaa ja hän teki kvantitatiivisen tutkimuksen lähettämällä kyselylomakkeen tutkittavaan kuntaan. Hyötyjä pienryhmätoiminnasta oli, että lapset saivat enemmän yksilöllistä huomiota. Lapset tutustuivat paremmin toisiinsa, kaverisuhteet kehittyivät ja syntyi me henki. Melutaso pieneni, lapsi tuli paremmin kuulluksi ja arat lapset uskalsivat tuoda itseään helpommin esiin. Vuorovaikutus oli läheisempää, turvallisuuden tunne lisääntyi ja tukea tarvitsevien oli helpompi liittyä ryhmään. Pienryhmätoiminta lisäsi erilaisuuden hyväksymistä ja lapsilähtöisempi toiminta oli mahdollista, koska lasten välillä oli vähemmän ristiriitoja. Pienryhmätoiminnassa tuli vähemmän odottelua esimerkiksi ruokailutilanteissa, pukemisissa ja siirtymätilanteissa. Lasten joilla oli vaikeuksia sosiaalisissa taidoissa tai/ja tunteiden ilmaisussa oli helpompi toimia pienryhmissä. (Alhoke 2014, 24.)

Kasvattajan hyödyt pienryhmätoiminnasta oli, että heillä oli enemmän aikaa antaa yksilöllistä huomiota lapselle ja vuorovaikutus oli läheisempää lasten kanssa. Kasvattajien oli helpompi antaa tukea sitä tarvitseville, havainnointi ja arviointi olivat helpompia. Lapsilähtöinen toiminta oli mahdollista ja työntekijät oppivat tuntemaan lapset paremmin. Toimintaympäristö oli rauhallisempi, melutaso oli alhaisempi ja aikuiset jaksoivat paremmin. Pienryhmätoiminnan hyötyjä oli myös, että asioita pystyi toteuttamaan enemmän, toiminta oli sujuvampaa ja joustavampaa, koska ristiriitoja oli vähemmän. (Alhoke 2014, 24.)

Haittoja pienryhmätoiminnan toteutumiselle oli henkilökunnan poissaolot. Tiedon vaihtamiseen aikuisten kesken ei ollut päivän aikana mahdollisuuksia, kun ryhmät toimivat eri aikaan ja eri paikoissa. Aikuiset olivat kiinni lapsiryhmässä koko ajan, niin heillä oli vaikea saada aika riittämään kaikkiin muihin työhön kuuluviin tehtäviin kuten palavereihin, valokuvien käsittelyyn, kasvunkansioihin, vasu kaavakkeiden täyttöön sekä toiminnan valmisteluun. (Alhoke 2014, 24–25.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pienryhmätoiminnasta Reipas oli listannut asioita mitkä olivat hyviä ja haasteellisia asioita pienryhmätoiminnassa. Hän teki tutkimuksen ryhmään missä oli itse töissä. Tutkimuksessa selvisi, että kun pienryhmällä oli oma nimi, niin se auttoi selkeyttämään lapsille ja kasvattajille paremmin, että mihin ryhmään he kuuluivat. Pienryhmätoimintaa tehtiin aamupäivisin. Jokaisen pienryhmätuokion jälkeen oli sama alku- ja loppuleikki, mikä lisäsi pysyvyyttä sekä ennakoitua aikuisen vaihtuessa. Vuorovaikutus lisääntyi ruokailutilanteissa, mutta siirtymätilanteissa Reipas ei kokenut pienryhmätoiminnan auttaneen vuorovaikutukseen, muuta kuin 5-vuotiaiden kanssa. Pienempien lasten pukeutumistilanne oli levoton, vaikka pukemassa oli vähemmän lapsia kerrallaan. (Reipas 2012, 23–24.)

Kasvattaja pystyi pienryhmätoiminnassa ennakoimaan ja vähentämään konflikteja lasten välillä. Aikuinen myös pystyi rikastuttamaan ja osallistumaan lasten leikkeihin paremmin. Luottamus toisiin kasvattajiin kasvoi ja selvät säännöt ja sopimukset toivat luottamusta heidän välilleen. Ryhmän yhteishenki kasvoi ja tiimissä oli rauhallinen ja hyvä mieli. Aikuisten rauhallisuus, läsnäolo ja hyvä mieli siirtyivät myös lapsiin ja siten myönteisen kehityksen kehä kasvoi. Kasvattajat huomasivat myös että aikuisten sählääminen, huonotuulisuus yms. vaikuttivat lapsiryhmän levottomuuteen. (Reipas 2012, 23–24.)

Rissanen teki laadullisen tutkimuksen päiväkoteihin, mutta hän lähetti kyselylomakkeen kuntaan missä oli töissä. Hänen tutkimuksessaan päiväkodit käyttivät pienryhmätoimintaa pääasiassa aamupäivisin ja n. kolmena päivänä viikossa. Pienryhmätoiminta koettiin Rissanen tutkimuksessa positiiviseksi asiaksi. Etuja pienryhmätoiminnasta oli melutason vähentyminen, siirtymätilanteet helpottu-

neet, lasten vuorovaikutus oli lisääntynyt ja lapsen yksilöllinen huomioiminen oli helpompaa. Pienryhmissä pystyttiin antamaan enemmän elämyksiä ja onnistumisen kokemuksia ja sen koettiin ennaltaehkäisevän konflikteja ja rauhoittavan arkea. Rissanen tutkimuksessa halukkuutta pienryhmätoiminnan kehittämiseen löytyi. Pienryhmätoiminta oli pääasiassa tuokiokeskeistä, mutta halukkuutta työntekijöillä löytyi koko aamupäivän ja jopa kokopäiväiseen toimintaan. Päiväkodissa jossa jo vahvasti toteutettiin pienryhmätoimintaa, todettiin sen auttavan omassa työssä jaksamisessa ja oma työ oli mielekkäämpää. (Rissanen 2015, 25.)

Hän oli listannut pienryhmätoiminnan haasteita, jotka olivat työntekijöiden poissaolot, huonot tilat ja sitä kautta melutason nouseminen ja työvuorojärjestelyt. Työntekijöiden asenteet ja sitoutuminen sekä uusien työtapojen omaksuminen pienryhmätoimintaan koettiin haastavana. Tiimien yhteisen suunnittelujan puuttuminen tai vähyyys aiheutti haasteita pienryhmätoiminnan toteuttamiseen. Tuen tarpeessa olevat lapset olivat yksi haasteellinen tekijä pienryhmätoiminnassa, jos yksi lapsi vei kokonaan yhden aikuisen huomion. (Rissanen 2015, 22.)

.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusmenetelmät

Tutkimuksellinen opinnäytetyö voi olla tutkimus, selvitys tai kartoitus, jossa haetaan vastausta tutkimusongelmaan tai -tehtävään. Aiheena voi olla ammattikäytäntöjä tukeva ilmiö tai asia. Tärkeää tutkimuksellisessa opinnäytetyössä on ymmärtää ja hallita tutkimuksenteon logiikka ja niiden säännöt. Se voi olla joko kvalitatiivinen tai kvantitatiivinen tutkimus, sekä siinä voidaan käyttää erilaisia menetelmiä kuten erilaisia haastatteluja, kyselyitä ja havainnointia. Tärkeää tutkimuksellisessa opinnäytetyössä on uuden tiedon tuottaminen. (Salonen 2012; Turun AMK 2013.) Tilastollisessa, yleistävässä tutkimuksessa suhde tutkittavaan jää usein etäiseksi, mutta se on taas puolueettomuuteen pyrkivää. Tilastollisessa tutkimuksessa myös tarkastellaan tutkittavia ikään kuin ulkopuolisena. (Aaltola & Valli, 2007, 16–18.) Eli tutkimuksellisessa opinnäytetyössä keskitytään tutkimaan ja tuomaan esille uutta ja hyödyllistä tietoa asiasta ja sitä kautta asiaa voidaan lähteä kehittämään. Toiminnallisessa opinnäytetyössä taas kehitetään tai luodaan kokonaan uutta tai konkreettista hyötyä sille taholle kenelle se tehdään.

Sain toimeksiannon tutkimukselleni tammikuussa 2015, kun otin yhteyttä tutkittavan kunnan varhaiskasvatusjohtajaan. Tämän perusteella tein kvantitatiivisen tutkimuksen, miten tutkittavan kunnan päiväkodeissa toteutui lapsilähtöinen pienryhmätoiminta. Tutkittavaa kuntaa ei saanut mainita tutkimuksessani. Kunnan eri yksiköissä toimittiin hyvin eri tavalla pienryhmissä ja he halusivat kehittää pienryhmätoimintaansa. Joissain päiväkodeissa pienryhmätoimintaa toteutettiin vahvalla osaamisella päivittäin, kun joissain yksiköissä pienryhmätoiminta keskittyi tuokioiden ohjaamiseen. Tarkoitus tutkimukselleni oli pienryhmätoiminnan vakiinnuttaminen jokaisen päiväkodin toimintaan. Tein kunnalle myös koosteen, jossa erittelin jokaisen yksikön vastaukset erikseen. Tutkimukseni tulokset ja kooste tulivat varhaiskasvatusjohtajan käyttöön ja sitä kautta eri yksiköiden johtajat saivat omasta päiväkodistaan tiedon miten heillä toimittiin.

Kyselylomake on perinteinen tapa kerätä tutkimusaineistoa. Kyselylomakkeen täyttämässä voi olla tutkija mukana, tai lomake täytetään ilman tutkijaa. Se täytetään joko yksin tai ryhmässä. Kysymysten tekemisessä ja muotoilussa tulee olla huolellinen. Kysymysten muoto aiheuttaa eniten virheitä tutkimustuloksiin, sillä vastaaja voi ajatella asian eri tavalla, kuin tutkija ja siten tulokset vääristyvät. Kysymysten tulee olla yksiselitteisiä, eivätkä ne saa olla johdattelevia. Ne rakennetaan tutkimuksen tavoitteiden ja tutkimusongelmien mukaisesti. Ensin täytyy täsmentää tutkimusongelmat ja sitten lähdetään keräämään aineistoa, koska sitten tiedetään mitä halutaan löytää. Tällä tavoin vältetään turhilta kysymyksiltä ja kysytään kaikki olennainen. (Aaltola & Valli, 2007, 102–103.)

Käytin kyselylomaketutkimusta tutkimuksessani. Minun tekemä kyselylomake täytettiin ilman minua sähköisessä Webropol-ohjelmassa tiimeittäin. Etuja kyselylomaketutkimukseen oli, että sillä keräsin laajan tutkimusaineiston tutkittavan kunnan yksiköiltä. Aluksi perehdyin pienryhmä- ja lapsilähtöisen toiminnan teoriaan hyvin, koska tutkijan oli tunnettava kohteenaan oleva ilmiö. Minulla oli mielessäni teoreettinen näkökulma pienryhmätoiminnasta, jonka kautta katsoin lapsilähtöistä pienryhmätoimintaa. Minun oli tärkeää löytää jokin uusi tai tuore näkökulma aiheeseen. Näitä tietoja tarvittiin tuloksien ymmärtämiseen ja oikeaan tulkintaan.

Kyselymenetelmä on tehokas työväline, koska se säästää aikaa ja vaivannäköä. Heikkouksia kyselytutkimukselle on että aineisto voi jäädä pinnalliseksi. (Hirsjärvi ym. 2012, 195.) Kvantitatiivisen tutkimuksen peruskysymyksenä on, että tutkittavan ilmiön peruspiirteet ovat systemaattisesti mitattavissa, tai miten ilmiöstä voidaan eristää mitattavia osia. Perusedellytyksenä on myös niiden merkitysjärjestelmien riittävä ymmärtäminen, joita tutkittava kohde ympäristöineen käyttää. (Alkula ym. 1994, 20–21; Hurtig ym. 2010, 20.)

Tutkijan on hyvä ajatella tutkimustaan mahdollisimman analyttisellä tavalla eli hahmottamalla asioita itsenäisesti, prosessoimalla tietoa sekä luomalla omia lähtökohtia ilmiöiden tarkasteluun. Analyttinen ajattelutapa tuli esiin tehtävänasettelussa ja rajauksessa, että se oli selkeä, kiinnostava ja toimiva. Näkökulma aiheeseen oli oivaltava, teoreettinen ja siinä oli analyttisiä elementtejä.

Lähdekirjallisuus oli tietoisesti valittua. Suhde tietoon oli erittelevä, argumentoiva ja analyttinen. Käsittely oli analysoivaa, tulkitsevaa ja argumentoivaa. Aiheen sisältö oli kiinnostava, kypsä ja eheä. Pienryhmätoiminnan tutkimuksen uutuusarvo oli merkittävä sekä sen esittäminen oli vaikuttava. (Hurtig ym. 2010, 23–24.)

4.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tavoitteeni oli että kunta saa tutkimuksestani hyvän pohjan heidän pienryhmätoiminnan kehittämiseksi ja juurruttamiselle jokapäiväiseen toimintaan. Päiväkotien johtajat ja varhaiskasvatusjohtaja tietävät miten heidän yksiköissään toimitiin pienryhmissä ja millainen kasvattajien oma mielenkiinto siihen oli. Alla on tutkimuskysymykset, joiden pohjalta tein kyselylomakkeen.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten paljon ryhmät käyttävät pienryhmätoimintaa arjessaan?
2. Millä tavalla pienryhmätoimintaa käytetään ryhmässä?
3. Onko pienryhmätoiminta lapsilähtöistä?
4. Hyödynnetäänkö pienryhmätoimintaa havainnoinnissa?
5. Onko pienryhmätoiminta suunnitelmallista?
6. Onko pienryhmätoiminta helpottanut tiimien arkea?

Tein kyselylomakkeen yllä olevien kysymysten pohjalta. Työstin kysymyksiä parin kuukauden ajan ja peilasin tutkimuskysymyksiäni kyselylomakkeeseeni muunnellen lomaketta niiden mukaan.

4.3 Kohderyhmä ja aineiston hankinta

Aineistoina käytetään virallisia tilastoja, kyselytutkimuksia, poliittisen päätöksenteon tuottamia dokumentteja ja syvähaastatteluja (Alkula ym. 1994, 16). Aineis-

to jota käytin antoi sellaista tietoa, joka oli tämän tutkimuksen kannalta relevanttia Otin ihan aluksi selvää aiheen tietoperustasta sekä aikaisemmista tutkimuksista ja hyödynsin niistä saatua teorian tietoa kyselylomakkeen tekemiseen.

Tärkeää oli valita ensin tutkimukseni teema, joka oli tutkimukseni juoni tai idea, kiintoisa oletus tai taitavasti kehitelty ajatusketju (Alkula ym. 1994, 28). Tutkimukseni teema oli lapsilähtöinen toiminta sekä miten se näkyi pienryhmätöinnässä. Kunnallisia ja yksityisiä yksiköitä tutkittavassa kunnassa oli yhteensä 14 kappaletta. Kunnallisia yksiköitä kunnassa oli 8 ja ryhmiä niissä oli yhteensä 39 kappaletta. Yksityisiä yksiköitä kunnassa oli 6 kappaletta ja ryhmiä yhteensä 26 kappaletta. Kyselylomake lähti yhteensä 65 ryhmään. Lähetin kyselylomakkeen kunnan varhaiskasvatusjohtajalle ja hän toimitti kyselyt päiväkodin johtajille, jotka lähettivät ne edelleen omien yksiköidensä ryhmiin sähköpostitse.

Tein kyselylomakkeen teorian tiedon perusteella peilaten tutkimuskysymyksiäni mitä kuului pienryhmätöimintaan, lapsilähtöisyyteen sekä havainnointiin. Tein kyselylomakkeen Webropol-kyselylomakkeella ja ryhmien työntekijät vastasivat siihen suoraan internetissä kesäkuun 2015 aikana, siten sain vastaukset suoraan sähköiseen muotoon ja virheiden todennäköisyys pieneni kun kaikki vastaukset olivat sähköisesti minun saatavilla. Otantamenetelmä oli selkeä, koska olin saanut tiedon, että kysely lähetettiin kaikille kunnan ja yksityisen sektorin ryhmille, eli käytin systemaattista otantaa. Käytin poikittaistutkimus asetelmaa, eli se kerättiin nimensä mukaisesti yhdessä ajankohdassa useilta tutkittavilta (Aaltola & Valli 2007, 113,126).

Alku kyselyn tekemiselle tuntui haasteelliselta. Sain keväällä 2015 harjoittelu-paikassani apua lomakkeeseen toisilta työntekijöiltä ja sain heiltä vinkkejä sen parantamiseen. Lomakkeen laatiminen kesti kauan ja se oli vaativa mutta mielenkiintoinen prosessi tehdä. Olin lopputulokseen tyytyväinen. Sain kyselylomakkeen valmiiksi lähetettäväksi toukokuun lopussa 2015. Kysely lähti kuitenkin ryhmiin kesäkuun ensimmäisellä viikolla 2015, koska yhteydenpidossa oli viivytyksiä toimeksiantajan puolelta. Monen määräaikaisen työsopimus loppui toukokuun loppuun ja ryhmien jakoa muutettiin kesäkuussa, koska myös moni

lapsi oli jo silloin kesälomalla. Kyselyyn vastasi pääasiassa yksi tai kaksi henkilöä tiimistä.

Kysyin kyselylomakkeessa yksiköiden pienryhmätoiminnasta. Mitä pienryhmätoiminta tarkoitti heidän toiminnassaan? Oliko pienryhmätoiminta suunnitelmallista? Oliko pienryhmillä oma nimi? Miten kasvattajat vaihtuivat pienryhmissä? Kuinka paljon ryhmät toimivat pienryhmissä päivän aikana? Olivatko yksiköiden tilat hyvät pienryhmätoiminnan toteuttamiseen? Tuliko lasten pienryhmiin muutoksia päivän ja toimintakauden aikana? Huomioivatko kasvattajat tuen tarpeessa olevat lapset pienryhmätoiminnassaan? Oliko pienryhmätoiminta helpottanut tiimien arkea? Toimivatko tiimit pienryhmissä myös jonkun kasvattajista ollessa pois? Mitä mieltä tiimit ovat pienryhmätoiminnasta? Mitä lapsilähtöisyys tarkoitti heidän toiminnassaan? Miten tiimit käyttivät havainnointia pienryhmätoiminnassa?

Likert-asteikolliseen kyselyyn listasin väittämiä joihin vastaajat olivat voineet vastata seuraavasti: 1 = ei kuvaa lainkaan, 2 = kuvaa vähän, 3 = kuvaa jonkin verran, 4 = kuvaa paljon ja 5 = kuvaa täydellisesti. Lopuksi kysyin oliko tiimeillä jotain ideoita tai kehitysehdotuksia pienryhmätoiminnasta.

4.4 Aineiston analyysi

Vastausaineisto hankittiin sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella. Siirsin tiedot excel-taulukkoon, jossa käsittelin tuloksia. Tilastollisen analyysin tein Webropol-työkalun avulla sekä excelissä. Tein taulukoita ja kuvioita vastauksista. Avoimet kysymykset analysoin laadullisen tutkimuksen tavalla.

Vastaajien mielipiteitä ryhmästään ja heidän toiminnastaan mittasin likert-asteikolla. Siinä vastaajat valitsivat asteikosta 1-5 väittämiin. 1 = ei kuvaa lainkaan, 2 = kuvaa hiukan, 3 = kuvaa jonkin verran, 4 = kuvaa paljon ja 5 = kuvaa täydellisesti. Käsittelin likert-asteikolliset vastaukset laskemalla keskiarvon vastauksista. Likert-asteikolliset kysymykset ovat hyviä selvittämään vastaajien mielipiteitä (Valli 2010, 223).

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

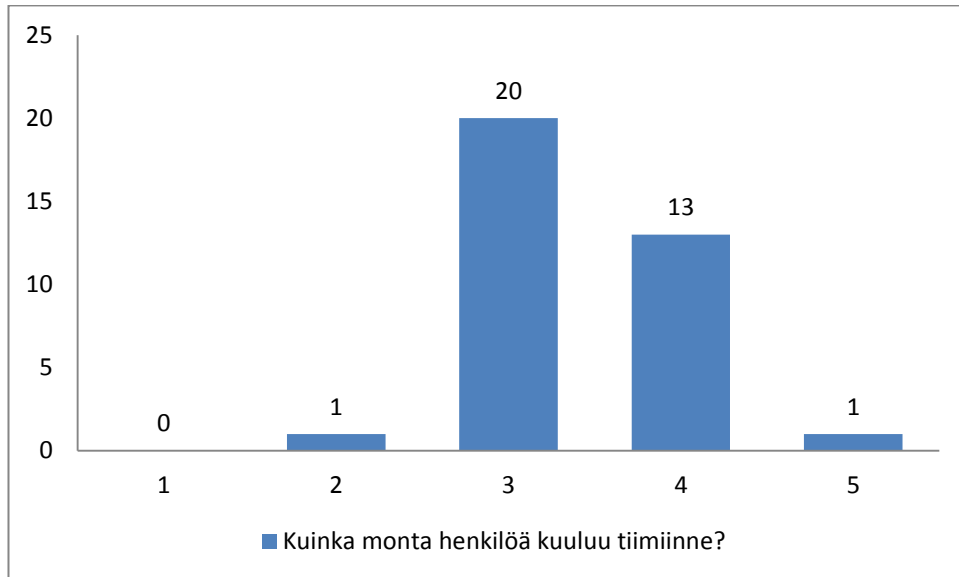
5.1 Kyselyyn vastanneiden taustatietoa

Aineistooni vastasi yhteensä 35 vastaajaa. Vastaajia olisi voinut olla 65 kappaletta. Kunnallisen päiväkodin puolelta sain yhteensä 26 vastausta, kun taas yksityiseltä puolelta vastauksia sain 9 kappaletta. Tein tutkittavaan kuntaan myös erillisen koosteen, jossa selvitin toimeksiantajalleni miten jokaisessa yksikössä toimittiin pienryhmissä. Alla olevasta kuviosta näkyy prosenttiosuudet kunnallisen ja yksityisen yksikön vastauksista. Kunnallisten päiväkotien vastausprosentti oli selkeästi suurempi.

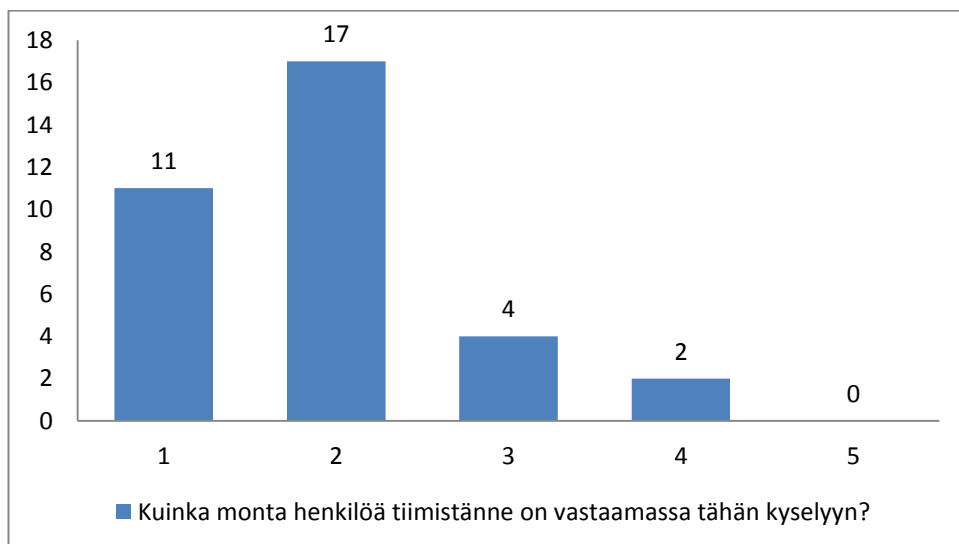

Kuvio 1. Kunnallisten ja yksityisten päiväkotien määrä vastanneista.

Alla olevista kuvioista näkyy kuinka monta henkilöä kuului tiimiin ja kuinka monta henkilöä oli vastaamassa kyselyyn. Syy tähän liittyi varmasti osittain siihen, että kyselylomake lähti tiimeihin kesäkuun alussa, kun osa työntekijöistä oli jo lomalla.

Kuvio 2. Tiimien henkilömäärä.

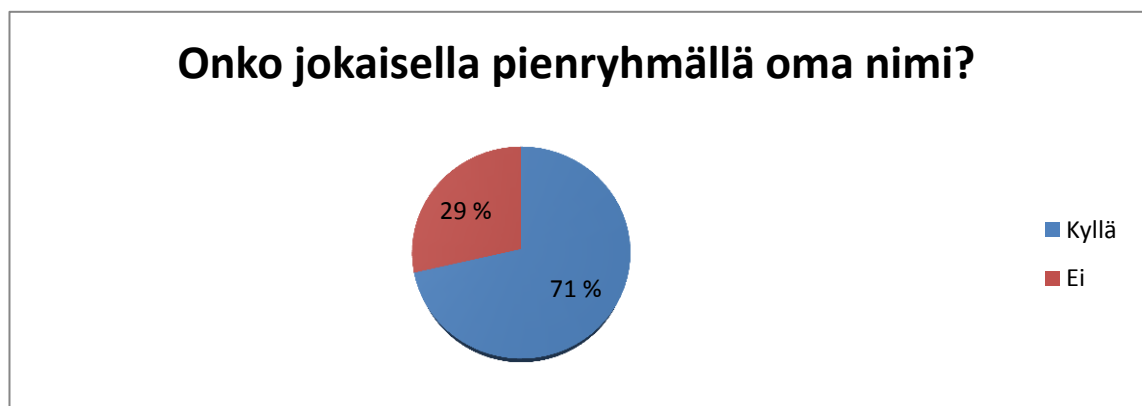

Kuvio 3. Vastaajien lukumäärä.

5.2 Miten pienryhmätoimintaa toteutettiin

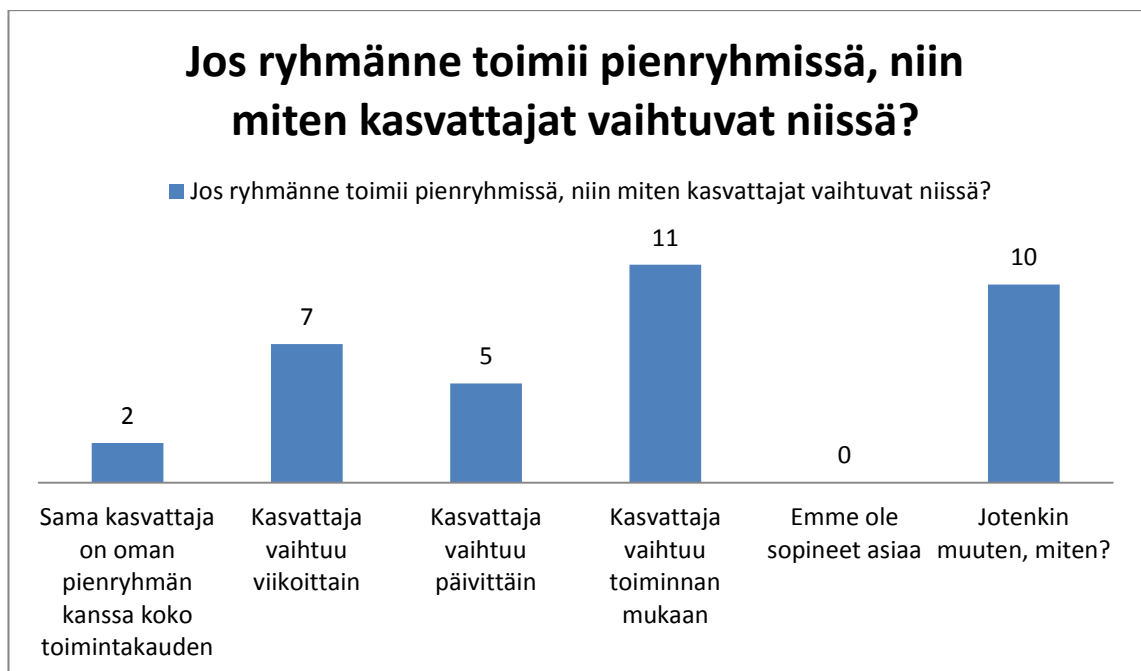
Kysyin avoimella kysymyksellä ryhmiltä, että mitä pienryhmätoiminta tarkoitti heidän toiminnassaan. Vastaukseksi sain paljon erilaisia vastauksia. Kaikki vastaajat olivat tuoneet vastauksiinsa jo selkeitä suunnitelmia ja viitekehyksiä joiden pohjalta he toimivat pienryhmissä. Vastaajat kertoivat kuinka monta kertaa viikossa ja minkä ajan he toimivat pienryhmissä. Pääasiassa pienryhmissä toimittiin aamupäivän tai tuokioiden ajan sekä siirtymätilanteissa. Useassa vastauksessa pienryhmissä toimittiin n. kolme kertaa viikossa. Jotkut vastaajat toimivat joka päivä pienryhmissä. Kaikki vastaajat olivat tehneet selvät suunnitelmat pienryhmätoiminnan toteuttamiseen. Lapset oli jaettu ryhmässä pienryhmiin 34 vastauksessa, eli yhdessä vastauksessa lapsia ei ollut jaettu pienryhmiin. Pääasiassa lapset oli jaettu pienryhmiin iän, tarpeiden, mielenkiinnonkohteiden, kaverisuhteiden ja taitojen mukaan. Parissa vastauksessa ilmeni, että pienryhmiin jaettiin tilanteen mukaan mikä katsottiin sillä hetkellä hyväksi ryhmäjaoksi. Pienryhmätoiminta oli pääasiassa hyvin suunniteltua ja sitä toteutettiin niiden pohjalta.

25 vastaajan pienryhmillä oli omat nimet, kun taas 10 vastaajan pienryhmillä ei ollut omaa nimeä. Alla olevasta kuviosta näkyy prosenttimäärät vastaukselle. Kun pienryhmällä on oma nimi, niin se lisää yhteishenkeä lasten kesken ja pienryhmä on helpompi tunnistaa ja mieltää itsensä sen jäseneksi.

Kuvio 4. Kuinka monella pienryhmällä oli oma nimi.

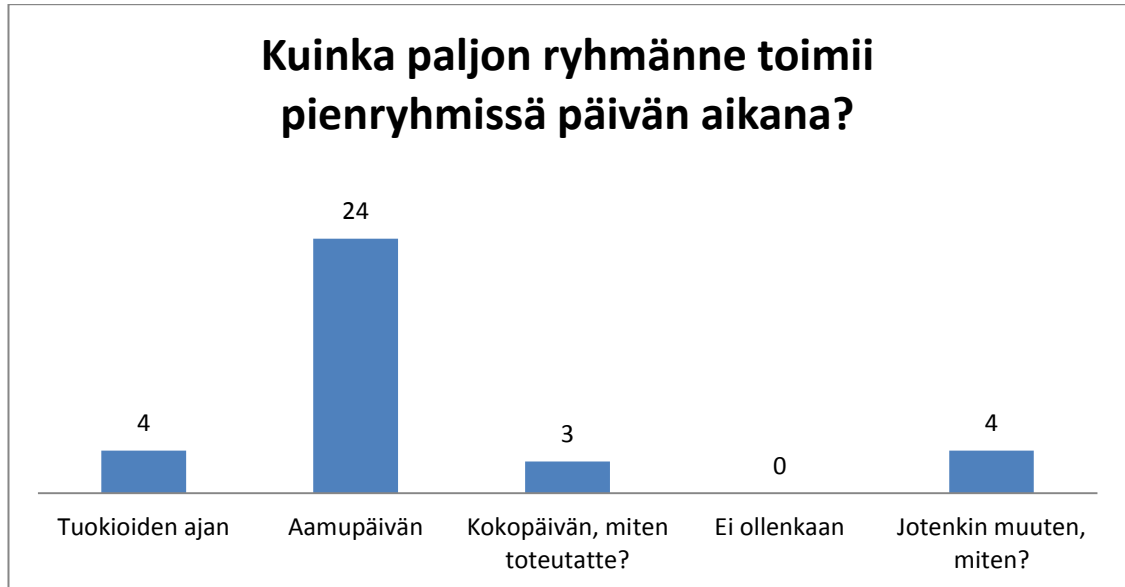
Kasvattajat vaihtuivat pienryhmissä aika tasaisesti eri vaihtoehtojen välillä. 11 vastauksessa kasvattajat vaihtuivat pienryhmissä toiminnan mukaan. 7 vastauksessa kasvattajat vaihtuivat viikoittain pienryhmissä. 5 vastauksessa kasvattajat vaihtuivat päivittäin pienryhmissä. 2 vastauksessa kasvattaja oli oman pienryhmänsä kanssa koko toimintakauden. 10 vastauksessa kasvattaja vaihtui jotenkin muuten ja vastaukset olivat erilaisia. 5 vastauksessa kasvattaja vaihtui 2-3 viikon välein pienryhmissä, 3 vastauksessa kasvattaja oli joko syyslukukauden oman pienryhmänsä kanssa tai melkein koko toimintakauden. Kahdessa viimeisessä vastauksessa aikuiset vaihtuivat ryhmän sisällä, että kaksi vuorotelli pienempien pienryhmissä ja kaksi isompien ja toisessa kasvattaja vaihtui aamupäiväviikoittain ja toiminnan mukaan. Alla olevassa kuviossa näkyy miten kasvattajat vaihtuivat pienryhmissä.

Kuvio 5. Miten kasvattajat vaihtuivat pienryhmissä.

24 vastaajaa toimi pienryhmissä aamupäivän ajan. 4 vastauksessa pienryhmissä toimittiin tuokioiden ajan. 3 vastauksessa pienryhmissä toimittiin koko päivän ajan, siten että iltapäivän lapset jaettiin tilanteen mukaan kahteen eri pienryhmään ja ulkoilut porrastettiin myös heidän kesken. 4 vastauksessa pienryhmissä toimittiin jotenkin muuten kuten siirtymätilanteissa, askarteluissa, ruokai-

luissa, aamupiirien sekä myös välipalan ajan. Yhdessä vastauksessa ilmeni, että pienryhmissä toimittiin mahdollisimman paljon, koska päiväkotitoiminta oli sokkeloitu.

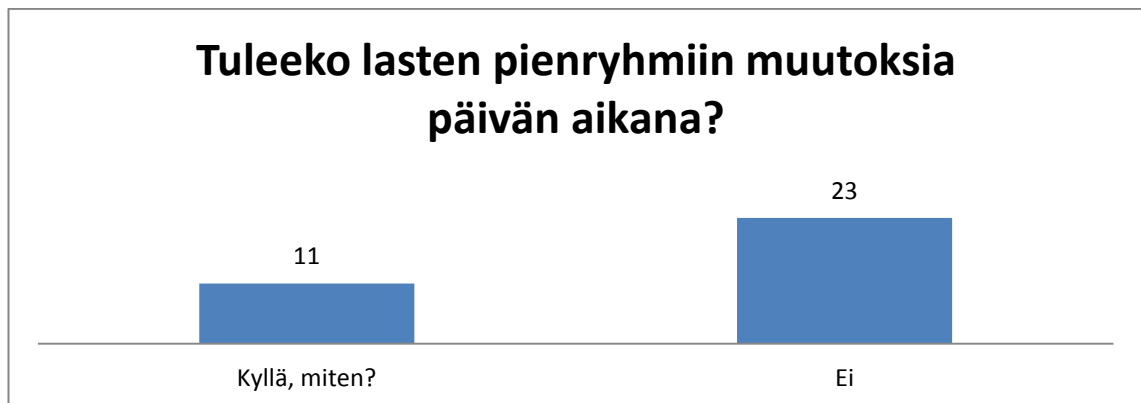
Kuvio 6. Miten paljon ryhmät toimivat pienryhmissä päivän aikana.

25 vastaajan mielestä heidän päiväkodeissaan oli hyvät tilat toteuttaa pienryhmätoimintaa, koska jakotiloja oli paljon. 10 vastaajan mielestä heidän päiväkodeissaan ei ollut hyvät tilat toteuttaa pienryhmätoimintaa, koska tilat olivat epäkäytännölliset, pienet tai avarat.

Kuvio 7. Millaiset tilat päiväkodeissa oli pienryhmätoiminnan toteuttamiseen.

11 vastauksessa lasten pienryhmiin tuli muutoksia päivän aikana jos aikuisia tai lapsia oli pois, pienryhmätoimintaa ei ollut iltapäivällä vaan lapset saivat valita haluamansa leikin oman mielenkiintonsa mukaan ja siirtymätilanteissa katsottiin käytännön mukaan miten toimittiin. Ryhmä jaettiin iltapäivällä kahteen osaan tilanteen mukaan. 23 vastauksessa lasten pienryhmiin ei tullut muutoksia päivän aikana.

Kuvio 8. Lasten pienryhmien muutos päivän aikana.

25 vastauksessa pienryhmien kokoonpanoon tuli muutoksia toimintakauden aikana. Monessa vastauksessa pienryhmät muuttuivat jos ryhmiin tuli uusia lapsia lisää. Muissa yksittäisissä vastauksissa syitä pienryhmien muutoksiin olivat jos siihen koettiin tarvetta, esimerkiksi jos ryhmä ei toiminut kyseisellä kokoonpanolla, lapsen henkilökohtaiset tavoitteet muuttuivat tai ne saavutettiin. 8 vastauksessa lasten pienryhmiin ei tullut muutoksia toimintakauden aikana.

Kuvio 9 Lasten pienryhmien muutos toimintakauden aikana.

33 vastaajaa huomioi tuen tarpeessa olevat lapset pienryhmätoiminnassaan. 6 vastauksessa joissa huomioitiin tuen tarpeessa olevat lapset, niin pienryhmät olivat joko pienempiä tai ne oli suunniteltu, niin että tukea tarvitsevia ei ollut monta yhdessä pienryhmässä. Loput vastaukset olivat erilaisia, mutta avaan sellaisia kohtia, joita esiintyi enemmän. Jokaisen lapsen tarpeen mukaan oli arvioitu tuen tarve esimerkiksi kerhoryhmät lapsille joilla oli kielellisiä vaikeuksia. Erityislastentarhanopettajan neuvoja oli noudatettu. Tukea tarvitsevia lapsia huomioitiin myös avustajan avulla, vertaislapsen mallilla ja yksilöllisellä ohjauksella. 2 vastauksessa tuen tarpeessa olevia lapsia ei huomioitu pienryhmätoiminnassa.

32 vastaajaa toimi pienryhmissä myös jonkun kasvattajista ollessa pois sijaisen avulla tai jos sijaista ei saatu, niin ryhmäjakoja oli muutettu vain isommaksi. 3 vastauksessa pienryhmissä ei toimittu jonkun kasvattajista ollessa pois.

Kuvio 10 Pienryhmissä toimiminen, jos joku kasvattajista on pois.

5.3 Tiimien mielipiteet pienryhmätoiminnasta, heidän ryhmästä ja toiminnasta

Kaikkien vastaajien mielestä pienryhmätoiminta oli helpottanut heidän arkeaan. Käsittelen yleisesti kaikkien vastaajien mielipiteitä, mutta lähes kaikissa vastauksissa tuli esille seuraavat asiat. Pienryhmätoiminta rauhoitti toimintaa, melutaso oli alhaisempi ja lapselle pystyi antamaan yksilöllisempää huomiota. Arki oli kiireettömämpää ja lasta pystyi havainnoimaan paremmin. Toiminta oli

enemmän lapsilähtöistä ja ryhmän hallinta oli helpompaa pienryhmätoiminnan avulla.

Kuvio 11. Mielenpide pienryhmätoiminnasta arjen helpottajana.

Kysyin avoimella kysymyksellä, että mitä mieltä vastaajat olivat pienryhmätoiminnasta, niin kaikkien mielestä se oli hyvä asia. Pienryhmätoiminta oli sekä lapsista että aikuisista miellyttävämpi tapa toimia, kuin ns. entinen malli. Pienryhmätoiminta mahdollisti kunnollisen varhaiskasvatuksen ja rauhoitti eri tilanteita arjessa. Pienryhmätoiminta vaati paljon suunnittelua ja organisointia, ettei tullut päällekkäisyyksiä eri ryhmien kesken. Pienryhmätoiminnalla kehitettiin lasten sosiaalisia taitoja, vuorovaikutusta ja oppimista. Kaikilla vastaajilla oli aika samansuuntaisia mielipiteitä pienryhmätoiminnasta. Se oli koettu tutkittavassa kunnassa hyväksi asiaksi, vaikka sitä toteutettiin hyvin eri tavalla eri yksiköissä. Myös kehitettävää ja kiinnostusta pienryhmätoiminnan kehittämiseen osalla vastaajista löytyi.

Kysyin likert-asteikolla (Taulukko 1) vastaajien mielipiteitä aiemmin kysytyistä asioista. Otin väittämiin myös mielestäni muita tärkeitä asioita jotka liittyivät pienryhmätoimintaan, lapsilähtöisyyteen tai havainnointiin. Kaikissa vastauksissa oli aika hyvä keskiarvo. Tärkein tulos taulukossa 1 oli että pienryhmissä toimiminen teki ryhmien arjesta mieluisamman. Keskiarvo mielipiteelle pienryhmätoiminnasta oli 4,6. Pienimmän keskiarvon sai väittämä, ajattelemme lapsilähtöisesti joka sai 3,8 keskiarvoksi.

Taulukko 1. Ryhmän toiminnan kuvailu.

	1= Ei kuvaa lainkaan	2= Kuvaa hiukan	3= Kuvaa jonkun verran	4= Kuvaa paljon	5= Kuvaa täydellisesti	Yhteensä	Keskiarvo
Ajattelemme lapsilähtöisesti	0	0	9	23	3	35	3,8
Pienryhmissä toimiminen tekee arjestamme mieluisamman	0	0	2	11	22	35	4,5
Haluamme huomioida lasten tarpeet yksilöllisesti	0	1	0	11	23	35	4,6
Lapsia tuetaan selvittämään konfliktit	0	1	1	23	10	35	4,2

Kaikissa taulukon 2 vastauksissa oli keskimäärin alhaisempi keskiarvo, kuin taulukossa 1. Parhaimman keskiarvon sai väittämä lasten tarpeet otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa. Keskiarvo väittämälle oli 4,2. Lasten toiveiden huomiointi toimintaa suunniteltaessa väittämän keskiarvo oli 3,7, mikä oli tämän taulukon alhaisin keskiarvo. Lasten tarpeet saavat enemmän huomiota toimintaa suunniteltaessa, mikä on mielestäni hyvä asia.

Taulukko 2. Ryhmän toiminnan kuvailu jatkuu.

	1= Ei kuvaa lainkaan	2= Kuvaa hiukan	3= Kuvaa jonkun verran	4= Kuvaa paljon	5= Kuvaa täydellisesti	Yhteensä	Keskiarvo
Otamme lasten tarpeet huomioon toimintaa suunniteltaessa	0	0	2	24	9	35	4,2
Otamme lasten toiveet huomioon toimintaa suunniteltaessa	0	0	10	24	1	35	3,7
Leikin pitkäkestoisuutta tuetaan	0	1	8	22	4	35	3,8
Kasvattaja ohjaa leikkejä mahdollisuuksien mukaan	0	1	5	25	4	35	3,9

Taulukossa 3 olin listannut väittämiä, jotka kuvaisivat vastaajien ryhmää. Melkein kaikissa (Taulukko 3) ryhmän kuvailu oli saanut pääosin hyvän keskiarvon. Väittäminen lapset viihtyvät hyvin ryhmässä oli saanut keskiarvokseen 4,5, mikä oli tämän taulukon korkein keskiarvo. Väittämissä kiusaamista ei ilmene keskiarvo oli kaikkein huonoin, keskiarvo tälle oli 3,6, mikä oli kaikista alhaisin keskiarvo kaikista taulukoista yhteensä. Pohdin näiden väittämien yhteyttä. Kaikki lapset viihtyvät hyvin ryhmässä, mutta kiusaamista ilmenee kuitenkin aika monessa vastauksessa.

Taulukko 3. Ryhmän kuvailu.

	1= Ei kuvaa lainkaan	2= Ku- vaa vä- hän	3= Ku- vaa jonkin verran	4= Ku- vaa pal- jon	5= Ku- vaa täydel- lisesti	Yh- tee nsä	Kes- kiar- vo
Lasten keskinäiset välit ovat hyvät ryhmässä	0	0	0	30	5	35	4,1
Lapset luottavat aikuisiin	0	0	3	14	18	35	4,4
Lapset viihtyvät hyvin ryhmässä	0	0	0	19	16	35	4,5
Kiusaamista ei ilmene	0	1	14	17	3	35	3,6

Taulukossa 4 jatkuu ryhmän kuvailu. Pääosin tässäkin taulukossa on hyvät tulokset. Väittämä lapsilla on hyvät leikkitaidot jakoi mielipiteitä, keskiarvo tälle väittämälle oli 3,7. Tämä kysymys laittoi tiimit toivottavasti miettimään, miten lasten leikkitaitoja voitaisiin parantaa. Korkeimman keskiarvon sai väittämä ryhmähenki on hyvä aikuisten kesken. Keskiarvo väittämälle oli 4,5. Tämä on tärkeä asia tiiviissä tiimityössä, että ryhmähenki on hyvä aikuisten kesken. Väittämään vastasi kuitenkin yksi tiimi, että se kuvaa vähän. Yksi tiimi vastasi myös, että kuvaa jonkin verran, mikä kertoo, että kaikissa tiimeissä ryhmähenki ei kuitenkaan ole hyvä, vaikka yleinen keskiarvo siihen on hyvä.

Taulukko 4. Ryhmän kuvailu jatkuu.

	1= Ei kuvaa lainkaan	2= Ku- vaa vä- hän	3= Ku- vaa jonkin verran	4= Ku- vaa pal- jon	5= Ku- vaa täydellisesti	Yh- tee nsä	Keskiarvo
Lapsilla on hyvät leikkitaidot	0	1	8	25	1	35	3,7
Lapset ovat läheisessä suhteessa kasvattajien kanssa	0	0	1	18	16	35	4,4
Kasvattajien ja lasten välillä on hyvä vuorovaikutus	0	0	2	17	16	35	4,4
Ryhmähenki on hyvä aikuisten kesken	0	1	1	13	19	34	4,5

5.4 Tiimien ajatukset lapsilähtöisyydestä, havainnoinnista ja kehitysideoista

Lapsilähtöisyys yksiköiden toiminnassa tarkoitti monta eri asiaa. Monessa vastauksessa ilmeni, että lapsilähtöisyys tiimien toiminnassa tarkoitti pääasiassa lasten tarpeiden ja toiveiden huomioimista ja toteuttamista toiminnassa. Joissain vastauksissa oli myös pelkästään mielenkiinnonkohteen huomioimista ja joissain pelkästään lasten tarpeiden huomioimista. Joissain vastauksissa lapset saivat itse suunnitella esimerkiksi mitä askarrettiin. Monessa vastauksessa ilmeni myös, että aikuiset havainnoinnin kautta huomasivat lasten mielenkiinnonkohteet sekä lasten tarpeet. Lapsilähtöisyys tarkoitti myös joidenkin vastaajien kohdalla lapsen näkemistä yksilönä, joka oikeasti haluttiin nähdä ja kuulla.

Lapsilähtöisyys nähtiin hyvin laajana asiana ja tiimien käsitys siitä oli hyvin erilainen tässä kaksi esimerkkiä vastauksista: ”- Lasten kiinnostuksenkohteet voidaan huomioida toiminnassa. – Jokaisen lapsen tarpeet voidaan huomioida parhaalla mahdollisella tavalla päivän aikana.” Kaikilla vastaajilla oli kuitenkin selvä mielenkiinto toimia lapsilähtöisesti ja osassa vastauksissa ilmeni hyvä motivaatio omaan työhön.

Kaikissa vastauksissa lapsia havainnoitiin jollain tasolla. Melkein kaikilla ryhmillä oli käytössä havainnointivihko, mihin havainnot kirjattiin ylös ja niistä keskusteltiin tiimipalavereissa. Vastausten perusteella monessa tiimeissä havainnoitiin paljon ja havainnot kirjoitettiin säännöllisesti ylös ja niistä myös keskusteltiin tiimipalavereissa. Muutamassa vastauksessa havaintoja kirjattiin satunnaisesti. Parissa vastauksessa ilmeni, että kasvattajat eivät käyttäneet havainnointia säännöllisesti, vaan se oli lähinnä keskustelua eikä niitä kirjattu mihinkään erikseen. Toiveita havainnoinnin dokumentoinnin helpottamiseen toivottiin koulutuksen myötä. Havainnointiakin tehtiin hyvin eri tavalla eri tiimeissä. Hyvä yhteinen linja olisi hyvä tapa parantaa heidän toimintaansa.

17 vastaajalla oli jotain ideoita tai kehitysehdotuksia pienryhmätoiminnasta. Vastaukset olivat hyvin erilaisia. Pienryhmätoimintaa toteutettiin hyvin eri tavalla. Mainitsen tässä ehdotuksia, jotka ovat mielestäni tärkeitä tai niitä esiintyi enemmän kuin yksi. Muutamassa vastauksessa vastaajilla oli mielenkiintoa toi-

mia pienryhmissä myös iltapäivällä. Havainnoinnin tärkeyttä pienryhmätoiminnassa painotettiin myös muutamassa vastauksessa. Yhdessä vastauksessa tuli esille idea, että pienryhmätoimintaa voisi tehdä yli ryhmärajojen. Yhdessä vastauksessa tuli myös toive, että pienryhmät pysyisivät samana koko toimintakauden. Vastauksissa ilmeni, että pienryhmätoiminta vaatii paljon suunnittelua ja kiinnostusta kasvattajilta.

6 YHTEENVETO

6.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa se, että koko tiimi ei ollut vastaamassa kyselyyn. Kyselyyn vastasi 35 vastaajaa 65:stä, mikä voi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Sain kuitenkin kaikista muista paitsi yhdestä yksityisestä yksiköstä vastauksia, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Kunnallisen puolen yksiköiltä sain paremmin vastauksia, kuin yksityisen puolen yksiköiltä. Mielestäni kysymykset oli muotoiltu, niin että vastaajat ymmärsivät ne oikein miten olin ne tarkoittanut. Kysymysten laatiessa tuli olla huolellinen.

6.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkimus oli mielenkiintoinen tehdä, koska olen itse kiinnostunut pienryhmätoiminnasta ja lapsilähtöisyydestä päiväkodissa ja niiden kehittamisestä. Olin perehtynyt tutkimukseni teoriaan aika hyvin, mutta aina olisi voinut perehtyä enemmän. Lapsilähtöisyydestä ja pienryhmätoiminnasta löysin aika vähän teoria tietoa. Jos aikaa olisi ollut enemmän käytössä tutkimuksen tekemiseen, niin olisin halunnut perehtyä lapsilähtöisyyden ja pienryhmätoiminnan teoriaan enemmän.

Kyselylomake lähetettiin yksiköihin aika huonoon aikaan, koska moni työntekijä oli jäänyt jo lomalle ja määräaikaisten työsopimus oli päättynyt toukokuun lopussa. Kunnalliselta puolelta kyselyyn vastattiin paremmin, kuin yksityiseltä. Vastausprosentti oli aika hyvä kuitenkin ja sain kaikilta muilta paitsi yhdeltä yksiköltä edes yhden vastauksen.

Kysymyksiä oli aika paljon ja olisin voinut vähän karsia ja muokata niitä vielä enemmän. Lapsilähtöisyys jäi mielestäni liian pinnalliseksi raapaisuksi. Olisi ollut hyvä jos olisin tehnyt siitä enemmän kysymyksiä. Pienryhmätoiminnan suunnitelmallisuudesta olisin voinut kysyä enemmän kysymyksiä, koska nyt

vastauksissa tulee esille, että pienryhmätoiminta on suunnitelmallista, mutta en tarkentanut kysymystä, millä tavalla tiimit pienryhmätoimintaansa suunnittelee. Olisi ollut mielenkiintoista tietää miten pienryhmätoiminta on suunnitelmallista. Tähän tutkimuskysymykseeni tulee kuitenkin aika hyvät vastaukset tuloksissani, koska kysyin paljon kysymyksiä miten pienryhmissä toimittiin ja miten tiimit ryhmiä jakoi.

6.3 Pohdinta

Tutkimusta oli mielenkiintoista tehdä. Vastaukset tutkimukseeni olivat hyvin erilaisia ja käsittelin yleisellä tasolla niitä. Osassa vastaajia huokui motivaatio omaan työhön ja mielenkiinto sen kehittämiseen. Osassa vastauksissa taas huokui vähemmän motivaatiota. Esimerkiksi vastauksessa emme toimi pienryhmissä jos joku kasvattajista oli pois. Kun taas toisessa vastauksessa siitä oli tehty jo etukäteissuunnitelma, miten toimittiin kun joku kasvattajista oli pois. Olisi tärkeää saada työntekijät kiinnostumaan pienryhmätoiminnasta ja lapsilähtöisyydestä sekä niiden kehittämisestä. Pohdin olisiko vastaukset olleet erilaisia, jos koko tiimi olisi ollut vastaamassa siihen.

Lapsilähtöisyys käsite sai hyvin erilaisia vastauksia vastaajien kesken. Siitä oli myös haastava löytää teoriatietoa. Ja vastausten perusteella tuntui, että jokaisella tiimillä oli oma ajatus mitä on lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Lapsilähtöisestä pienryhmätoiminnasta olisi hyvä saada yhteistä koulutusta. Havainnointia tehtiin yksiköissä myös hyvin eri tavalla. Siinäkin tuli esille kasvattajien oma mielenkiinto niiden kirjaamiseen ylös. Pienryhmissä toimittiin jokaisessa vastauksessa jollain tasolla, mutta pääasiassa pienryhmissä toimittiin aamupäivisin tai tuokioiden ajan. Mielestäni on hyvä asia, että jokainen vastaaja tiesi mitä pienryhmätoiminta on ja sitä tehtiin jokaisessa ryhmässä jollain tasolla. Mielestäni yksiköiden olisi hyvä ottaa mallia ja vinkkejä myös toisiltaan. Tutkittavassa kunnassa olisi mahdollisuus mennä katsomaan toisten yksiköiden toimintaa ja opettamaan toisia. Toivottavasti tämä käytäntö tulisi tutuksi työntekijöille ja he lähtisivät sitä tekemään enemmän kuin tällä hetkellä.

Likert-asteikollisiin väittämiin tuli hieman eroavaisuuksia aikaisempiin vastauksiin. Lapsilähtöisesti ei ajatellutkaan niin moni kuin olisi voinut kuvitella aikaisempien vastauksien perusteella, mutta kuitenkin aika moni ajatteli lapsilähtöisesti mikä oli hyvä asia. Kysymys kiusaamista ei ilmene väittämä näytti että kiusaamista ilmenee jo päiväkotikiikillä lapsilla. Pienryhmätoiminnalla tätäkin ilmiötä pystyttäisiin ennalta ehkäisemään ja lopettamaan kasvattajien toimesta. Väittämä lapsilla on hyvät leikkitaidot sai erilaisia vastauksia, yhdessä vastauksessa tämä väittämä kuvasi vähän. Pienryhmätoiminnalla voisi lasten leikkitaitoja parantaa myös. Aikuisen olisi hyvä olla leikin ohjaaja ja myös hyvät leikkitaidot omaava lapsi olisi hyvä laittaa mallintajaksi lapselle jolla ei ole niin hyvät leikkitaidot. Leikki on lapsen työtä ja tärkeä osa-alue lapsen kehityksessä.

Tein tutkittavaan kuntaan vielä tutkimukseni lisäksi koosteen jokaisen yksikön vastauksista erikseen, miten missäkin toimittiin. Näitä tietoja toimeksiantaja käytti pienryhmätoiminnan kehittämiseen. Mielestäni tämä kooste oli hyödyllinen toimeksiantajalle, mutta tähän tutkimukseen en voinut käyttää hyödyksi erillistä koostetta, johon kuitenkin meni paljon aikaani.

Aikaisemmista tutkimuksista pienryhmätoiminnasta ilmeni samanlaisia vastauksia, kuin minun tutkimuksestani. On hyvä todeta, että tutkimukseni ei poikkea niistä, vaan ennemminkin tukee aikaisempia tutkimuksia. Mielestäni tärkein asia mikä tuli esille tutkimuksestani, oli että pienryhmätoiminta teki kasvattajien arjesta mieluisamman ja se koettiin hyväksi asiaksi. Tämä tärkeä huomio tuli esille myös aikaisemmista tutkimuksista. Lapsen näkee aivan eri tavalla, kun toimitaan pienryhmissä. Reippaan tutkimuksessa siirtymätilanteet olivat edelleen haasteellisia, vaikka toimittiin pienryhmissä. Pienryhmätoiminnassa siirtymätilanteet voivat olla haastavia, kun kuitenkin on vain yksi kasvattaja 7 lasta kohden.

Mielestäni uusi lakiuudistus, joka koskee kasvattajien suhdelukua lapsia kohden, ei ole lapsilähtöistä toimintaa. Yhdellä kasvattajalla on 7 lapsen sijaan 8 lasta. Ryhmäkoot kasvavat suuremmiksi ja ryhmän melutaso nousee entisestään. Päiväkotikiikat on suunniteltu 21 lapselle. Pienryhmissä toimiminen tulee

entistä tärkeämmäksi tavaksi toimia päiväkodeissa varsinkin jos ryhmäkoot kasvavat.

Tutkimuksellani on suuri merkitys tutkittavan kunnan varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Pienryhmätoiminta on tärkeä menetelmä päiväkodeissa ja on hyvä asia että sitä haluttiin kehittää. Lapsilähtöinen toiminta on nykypäivää ja pienryhmätoiminnan avulla voidaan toteuttaa lapsilähtöistä varhaiskasvatusta päiväkodeissa.

6.4 Kehittämisideat

Kehittämisideoita minulla olisi monenlaisia. Pienryhmätoiminnasta, lapsilähtöisyydestä sekä lasten havainnoinnista olisi hyvä saada kuntaan koulutuksia lisää. Osa vastaajista koulutuksia kaipasikin. Pienryhmätoimintaa voi tehdä monella eri tapaa ja kaikki ryhmät toimivat kuten parhaaksi näkevät, mutta jonkinlainen yhtenäinen linja olisi hyvä olla olemassa. Pienryhmätoiminta on hyvä lapsilähtöinen tapa toimia ja siinä lasten havainnointikin on helpompaa. Tiimit voisivat kokeilla erilaisia tapoja toteuttaa pienryhmätoimintaa ja muokata niitä omaan ryhmään sopivaksi.

Tutkimuksestani huomasin, että pienryhmätoimintaa tehdään hyvin monenlaisella tavalla, mikä ei ole ollenkaan huono asia. Se vaatii hyvän motivaation työntekijöiltä. Aikaisemmista tutkimuksista ilmeni, että pienryhmätoiminta lisäsi työntekijöiden työmotivaatiota.

LÄHTEET

- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Alhoke, M. 2014. Lapsilähtöisen pienryhmätoiminnan jäljillä. Tuen tarpeessa olevat lapset varhaiskasvatuksessa. Täydennyskoulutuksen opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Loimaan ammatti- ja aikuisopisto. Faktia.
- Alkula, T.; Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Helsinki: WSOY.
- Ammattinetti. 2015. Lastenpäivähoito. Viitattu 3.11.2015. www.ammattinetti.fi > ammattialat > sosiaalipalvelut > Lasten päivähoito.
- Cantell, H. 2010 Ratkaiseva vuorovaikutus. Kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Heikka, J.; Hujala, E.; Turja, L., & Fonsen, E.. 2011. Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 54–66.
- Helenius, A.(toim.) & Korhonen, R. (toim.) 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY
- Hujala, E.; Puroila A-M.; Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.
- Hurtig, J.; Laitinen, M. & Uljas-Rautio, K. (toim.) 2010. Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jamison Rog, L. 2011 Read, Write, Play, Learn: Literacy Instruction In Today's Kindergarten. International Reading Association.
- Järvinen, M.; Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kirjapaja.
- Kalliala, M. 2009. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodeissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliala, M. 2012. Lapsuus hoidossa? Aikuisten päätökset ja lasten kokemukset päivähoidossa. Helsinki: Gaudeamus.
- Kanninen, K & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karila, K & Lipponen, L. (toim.) 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Karlsson, L. & Karimäki, R. (Toim.) 2012. Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Jyväskylä: Yliopistopaino.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. WSOY.
- Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Koivunen, P-L & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laki lasten päivähoidosta. 16.3.1973/239.

Lash, M. 2008. Classroom community and peer culture in kindergarten. *Early Childhood Education Journal*, Vol 36, no 1, 33–38.

Leinonen, J. 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Heikka, J.; Fonsen, E.; Elo, J. & Leinonen, J. (toim.). *Osallisuuden pedagogiikkaa varhaiskasvatuksessa*. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry. 16–40.

Marjanen, P.; Marttila, M. & Varsa, M. 2013. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lapsen hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2009. Lapselle hyvä päivä tänään –näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Saarijärvi: Offset Oy.

Niikko, A. 2008. Perustoimintojen pedagogiikka. Teoksessa Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) *Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja –kehitykseen*. Helsinki: WSOY, 69–78.

Raittila, R. 2013. Pienryhmätoiminta ja leikkialueet: Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu arkisissa käytännöissä. Teoksessa Karila, K. & Lipponen, L. (toim.) *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino, 69–74.

Reipas, S. 2012. Läsä lapsen arjessa. Pienryhmätoiminta ja sen kehittäminen päiväkodissa kasvattajien kokemana. *Opinnäytetyö*. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 29.9.2015. <http://www.theseus.fi/handle/10024/46452>.

Rissanen, P. 2015. Pienryhmätoiminta Kotkan Kaupungin päiväkodeissa. *Opinnäytetyö*. Kotka: Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.10.2015. <http://www.theseus.fi/handle/10024/89267>.

THL. 2015. Varhaiskasvatus. Viitattu 20.2.2015. www.thl.fi > aiheet > lapset, nuoret ja perheet > peruspalvelut > varhaiskasvatus.

Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue. Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Jyväskylä: Tammi.

Tutkittavan Kunnan internetsivut. 2012. Viitattu 2.5.2015. Tutkittavan kunnan internetsivut > päivähoito ja koulutus > varhaiskasvatus > päiväkodit > varhaiskasvatussuunnitelma.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Oppaita 56.

Valli, R. 2010. Mitä numerot kertovat? Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. *Ikkunoita tutkimus metodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Juva: PS-kustannus. 222–235.

Viittala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampere: University Press.

Wasik, B. 2008. When Fewer is more: Small Groups In early childhood Classrooms. *Early Childhood Education Journaly* 35:515-5.

LIITTEET

Tutkimuslupa-anomus

Päivi Kemppainen

17.3.2015

Sivistysjohtaja

Tutkittava kunta

KYSELYN LUPA-ANOMUS

MIKÄ TYÖ / TUTKIMUS ON KYSEESSÄ

Miten pienryhmätoiminnassa toteutuu lapsilähtöisyys

Olen 31-vuotias sosionomi opiskelija Turun ammattikorkeakoulusta. Olen teke-
mässä opinnäytetyössäni tutkimusta miten Teidän kunnassa toteutuu lapsiläh-
töisyys pienryhmätoiminnassa. Tutkimukseni empiirinen osa muodostuu kyse-
lyistä. Tällä anomuksella haen lupaa tehdä kysely kunnallisen ja yksityisen päi-
vähoidon työntekijöille. Teen kyselyn kaikkien päivähoidon yksiköiden ryhmiin,
eli kyselyitä tulee olemaan 65 kappaletta. Kyselyt ovat luottamuksellisia.

Teen kyselyn kevään 2015 aikana. Tarkoitus olisi lähettää kyselylomake kaik-
kiin ryhmiin touko-kesäkuun vaihteessa, jolloin tiimit vastaisivat niihin yhdessä.
Kyselyt ovat luottamuksellisia

Tutkimukseni tulokset ovat kuntanne varhaiskasvatusjohtajan käytössä ja sitä
kautta pienryhmätoimintaa voidaan lähteä kehittämään kunnassanne.

OHJAAJAN NIMI Johanna Gadd

Yhteistyöterveisin

Päivi Kemppainen

Sosionomi opiskelija Turun AMK

Tutkimuslupa

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

1

Päätöksentekijä:
Sivistysjohtaja

Päivämäärä: 20.3.2015
Pykälä 26/2015

Asia	Tutkimusluvun myöntäminen/ Lapsilähtöisyys pienryhmätoiminnassa
Asianosaiset	kunta ja Päivi Kempainen/Turun Ammattikorkeakoulu
Selostus asiasta	Turun Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Päivi Kempainen anoo lupaa suorittaa opinnäytetyöhönsä liittyvä kysely siitä, miten kunnassa toteutuu lapsilähtöisyys pienryhmätoiminnassa. Kysely kohdennetaan kunnan ja yksityisen päivähoidon työntekijöille ja toteutetaan kevään 2015 aikana. Kyselyt ovat luottamuksellisia. Tutkimuksen tulokset ovat kunnan varhaiskasvatusjohtajan käytössä ja sitä kautta pienryhmätoimintaa voidaan lähteä kehittämään kunnassa.
Perustelu (lain, asetuksen tai kunnallisen säännön kohdat, määräykset ja sopimukset)	Hallintosääntö 30 §
Lisätietoja antaa	Varhaiskasvatusjohtaja
Päätös	Myönnän luvan Turun Ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelija Päivi Kempaiselle suorittaa opinnäytetyöhönsä "lapsilähtöisyys pienryhmätoiminnassa" liittyvä kysely. Tutkimuksessa noudatetaan ehdotonta luottamuksellisuutta. Lopullisessa kirjallisessa tutkimusraportissa lasten nimiä, päiväkotia tai asuinpaikkakuntaa ei mainita missään kohtaa. Lopullinen tutkimusraportti pyydetään lähettämään sähköisesti kunnan sivistysjohtajalle sekä varhaiskasvatusjohtajalle (etunimi.sukunimi@).
Viranomaisen allekirjoitus	 Sivistysjohtaja Nimen selvennys
Oikaisuvaatimusoikeus	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen saa tehdä se, johon päätös on velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa jäsen. uteen innan
Oikaisuvaatimusviranomainen	Viranomainen, jolle oikaisuvaatimus tehdään, osoite ja postiosoite Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta
Oikaisuvaatimusaika ja sen alkaminen	Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoitamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.
Päätöksen nähtäväksi-asettamispvm	Tämä päätös on asetettu yleisesti nähtäväksi 27.3.2015 arkistosihteerillä.
Oikaisuvaatimuksen sisältö ja toimittaminen	Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteineen ja se on tekijän allekirjoitettava. Oikaisuvaatimus on toimitettava oikaisuvaatimusviranomaiselle ennen oikaisuvaatimusajan päättymistä.
JAKELU:	Asianosaiselle Palkkasihteerille Arkistosihteerille/kj Varhaiskasvatusjohtajalle

Saatekirje kyselystä

Hei,

Olen Päivi Kemppainen ja opiskelen Turun ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Teen tutkimuksellisen opinnäytetyön kuntaanne, miten kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa toimitaan pienryhmissä. Alla on linkki kyselylomakkeeseen, jossa kysytään miten te toimitte pienryhmissä. Käsittelen tutkimuksen täysin luottamuksellisesti ja vastaukset kyselystä tulevat varhaiskasvatusjohtajan käyttöön. Tulosten perusteella voidaan lähteä kehittämään pienryhmätoimintaa kunnassanne.

Toivomus olisi, että tiimit vastaisivat kyselyyn yhdessä pe 29.5. mennessä. Kyselyyn voi vastata 16.6.15 asti.

Kiitos vastauksestanne!

Ystävällisin terveisin

Päivi Kemppainen

Kyselylomake

Kysely pienryhmätoiminnasta

1. Kuinka monta henkilöä kuuluu tiimiinne?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

2. Kuinka monta henkilöä tiimistä on vastaamassa tähän kyselyyn?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

3. Missä ryhmässä työskentelette?

- 0-3-vuotiaiden ryhmä
- 3-5-vuotiaiden ryhmä
- Esiopetusryhmä
- Sisarusryhmä
- Joku muu mikä?

4. Onko päivähoitopaikkanne

- Kunnallinen
- Yksityinen

5. Missä yksikössä työskentelette?

6. Mitä pienryhmätoiminta toiminnasanne tarkoittaa?

7. Oletteko tehneet selvät suunnitelmat miten toteutate pienryhmätoimintaa?

Kyllä

Ei

8. Ovatko lapset jaettu ryhmässä pienryhmiin?

Kyllä, millä

perusteella?

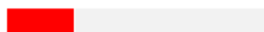
Ei

9. Onko jokaisella pienryhmällä oma nimi?

Kyllä

Ei

(Sivu 1 / 4)

10. Jos ryhmänne toimii pienryhmissä, niin miten kasvattajat vaihtuvat niissä?

- Sama kasvattaja on oman pienryhmän kanssa koko toimintakauden
- Kasvattaja vaihtuu viikoittain
- Kasvattaja vaihtuu päivittäin
- Kasvattaja vaihtuu toiminnan mukaan
- Emme ole sopineet asiaa
- Jotenkin muuten, miten?

11. Kuinka paljon ryhmänne toimii pienryhmissä päivän aikana?

- Tuokioiden ajan
- Aamupäivän
- Kokopäivän, miten toteutate?
- Ei ollenkaan
- Jotenkin muuten, miten?

12. Onko päiväkodissanne hyvät tilat pienryhmätoiminnan toteuttamiseen?

- Kyllä, millä tavalla?
- Ei, millä tavalla?

13. Tuleeko lasten pienryhmiin muutoksia päivän aikana?

- Kyllä, miten?
- Ei

14. Tuleeko lasten pienryhmän kokoonpanoon muutoksia toimintakauden aikana?

- Kyllä, millä perusteella?
- Ei

15. Huomioitko tuen tarpeessa olevat lapset pienryhmätoiminnassanne?

- Kyllä, millä tavalla?
- Ei

16. Onko pienryhmätoiminta helpottanut arkeanne?

- Kyllä, millä tavalla?
- Ei

17. Toimitteko pienryhmissä, jos joku kasvattajista on pois?

- Kyllä, miten?
- Ei

Keskeytä

(Sivu 2 / 4)

18. Mitä mieltä olette pienryhmätoiminnasta?

19. Mitä lapsilähtöisyys toiminnassanne tarkoittaa?

20. Käytätteko havainnointia pienryhmätoiminnassa? Millä tavalla?

21. Vastaa väittämiin valitsemalla jokaisesta vaihtoehdosta yksi, mikä kuvaa parhaiten toimintaanne

	Ei kuvaa lainkaan	Kuvaa hiukan	Kuvaa jonkun verran	Kuvaa paljon	Kuvaa täydellisesti
Ajattelemme lapsilähtöisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Pienryhmissä toimiminen tekee arjestamme mieluisamman	☐	☐	☐	☐	☐
Haluamme huomioida lasten tarpeet yksilöllisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsia tuetaan selvittämään konfliktit	☐	☐	☐	☐	☐
Otamme lasten tarpeet huomioon toimintaa suunniteltaessa	☐	☐	☐	☐	☐

Otamme lasten toiveet huomioon toimintaa suunniteltaessa	☐	☐	☐	☐	☐
Leikin pitkäkestoisuutta tuetaan	☐	☐	☐	☐	☐
Kasvattaja ohjaa leikkejä mahdollisuuksien mukaan	☐	☐	☐	☐	☐

22. Vastaa väittämiin valitsemalla jokaisesta vaihtoehdosta yksi, joka kuvaa parhaiten koko ryhmäämme

	Ei kuvaa lainkaan	Kuvaa vähän	Kuvaa jonkin verran	Kuvaa paljon	Kuvaa täydellisesti
Lasten keskinäiset välit ovat hyvät ryhmässä	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset luottavat aikuisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset viihtyvät hyvin ryhmässä	☐	☐	☐	☐	☐
Kiusaamista ei ilmene	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsilla on hyvät leikki-aidot	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset ovat läheisessä suhteessa kasvattajien kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Kasvattajien ja lasten välillä on hyvä vuorovaikutus	☐	☐	☐	☐	☐
Ryhmähenki on hyvä aikuisten kesken	☐	☐	☐	☐	☐

Keskeytä

(Sivu 3 / 4)

23. Onko teillä jotain kehitysehdotuksia tai ideoita pienryhmätoiminnasta?

24. Jos teillä heräsi jotain ajatuksia, niin voitte kirjoittaa sen tähän. Otan mielelläni vastaan palautteen kyselystä. :)

Keskeytä

(Sivu 4 / 4)

